

BEITEBRUKSPLAN FOR GAUSDAL KOMMUNE

2016

Vedtatt av kommunestyret xx.xx.xx

Innhold

1. Innledning.....	4
2. Bruken av utmarksbeite i Gausdal.....	5
2.1 Dyr på utmarksbeite	5
2.2 Organisering og tilsyn	6
2.3 Tap av sau i utmark.....	7
2.4 Setre med mjølkeproduksjon	7
2.5 Verdien av utmarksbeite	9
2.6 Beitegrunnlag og beitekapasitet	10
2.7 Beiteområder.....	12
3. Lowerk og rammer.....	14
3.1 Aktuelle lover og forskrifter	14
3.2 Beiteretter	15
3.3 Beiterett i statsallmenningen	15
3.4 Rettsutgreiing og bruksordning for Gausdal Nordfjell Sameie.....	16
4. Utfordringer knyttet til beitebruken	16
4.1 Hytteområder.....	16
4.2 Beiting i verneområder.....	16
4.3 Rovdyr.....	17
4.4 Manglende og dårlige gjerder	18
4.5 Jakt og jegerinteresser	18
4.6 Nabobeiting	19
4.7 Laushund	19
4.8 Gjengroing	19
4.9 Storfe i utmark.....	19
5. Utmarksbeite i plansammenheng	20
5.1 Beitebruk og arealplaner	20
5.2 Beitenæringa som høringsinstans	20
5.3 Inngjerding av fritidstomter	20
5.4 Sperregjerder.....	21
6. Tiltaksdel.....	22
6.1 Informasjon om beiting og gjerding	22
6.2 Topporganisering av beitenæringa	22
6.3 Få flere storfebesetninger med i organisert beitebruk	22

6.4 Arbeide for bedre mobildekning	22
7. Retningslinjer for bruk av beitearealene i Gausdal	23
8. Beredskapsplan	24
8.1 Målsettinger med planen	24
8.2 Hovedmål	24
8.3 Forebyggende tiltak.....	24
8.3.1 Tilsyn.....	24
8.3.2 Informasjon	24
8.4 Kartlegge problemområder	24
8.5 Akutte forhold - Rovdyr.....	25
8.5.1 Rutiner ved funn av kadaver	25
8.5.2 Ekstraordinært tilsyn	25
8.5.3 Skadefelling	25
8.6 Beredskapsarealer	26
8.7 Gjennomføring av tiltak.....	26
9. Beitekart	27

1. Innledning

Verdien av utmarksbeite i Gausdal utgjør ca 30 mill.kr/år fordelt på verdien av føret tatt opp på utmarksbeite, utbetalt beitetilskudd og kjøtt- og ullproduksjon.

Utmarksbeiting er en viktig del av ressursgrunnlaget for landbruket i Gausdal. I tillegg er det stor hytteutbygging i kommunen og det er etablert verneområder, som gir utfordringer for beitenæringen i kommunen. Det er også mange ulike interesser knytta til utmarka. I Kommunedelplan landbruk vedtatt av kommunestyret 30.10.14 er økt bruk av utmarksbeite et av målene for landbruket i regionen. Det er derfor viktig å få beitebruken med i plansammenheng.

Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen har fått innspill om behovet for beitebruksplan på dialogmøter med kontorets brukere. Kontoret har tatt initiativ til å få utarbeidet beitebruksplan for Gausdal kommune. Planutvalget vedtok å varsle oppstart av planarbeidet i møte 14.11.14.

Beitebruksplanen har tre hovedmål:

- Planen skal komme med tiltak som styrker beitebruken og reduserer konfliktnivået.
- Planen skal dokumentere omfanget og verdien av beitinga i dag.
- Planen skal sikre at beitenæringa har tilgang på areal og ressurser også i framtida.

Det ble nedsatt en plangruppe bestående av:

Organisasjon	Medlem
Beitelagene	Jørn Kveine, Leif Arne Kvisberg, Ola Borgemoen, Jostein Elde
Vestre Gausdal utmarksråd	Martinus Bækken
Samarbeidsorganet for utmarkslaga i Østre Gausdal	Trond Magne Ek Rokvam
Gausdal Sau og geit	Steinar Volden
Gausdal fjellstyre	Even Røhnebæk
Gausdal bondelag	Anders Fyksen
Gausdal bonde og småbrukarlag	Morten Torgersen
Storfenæringa	Jostein Frøyse
Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen	Karen Saksum, sekretær

Beitebruksplanen er utarbeidet som en temaplan for beitebruk. Beitebruksplanen inngår som et grunnlag og nyttig redskap i kommunens planarbeid og i forbindelse med andre politiske beslutninger som berører utmarksområdene og bruken av ressursene her.

Beitelagene har tegnet inn sine anlegg på grunnlagskartene, mens landbrukskontoret har tatt seg av skrivearbeidet.

2. Bruken av utmarksbeite i Gausdal

2.1 Dyr på utmarksbeite

Utmarka som beite for husdyr har hatt og har fortsatt stor betydning for husdyrholdet i Gausdal. Det er store utmarksarealer i kommunen. I 2015 ble det sluppet totalt 22 990 dyr på utmarksbeite i kommunen. Dette fordeler seg på 1644 mjølkekyr og ammekyr, 2195 øvrige storfe, 6800 sau og 12351 lam. Disse dyrene tilhører 99 storfebesetninger og 84 sauebesetninger. Tallene er hentet fra søknader om produksjonstilskudd fra søkere i Gausdal kommune. I tillegg er det et fåtall besetninger fra andre kommuner som beiter i Gausdal, men disse dyra er ikke med i tallene her.

Tabellen under viser antall dyr fordelt på de ulike beiteområdene i kommunen. Disse tallene er hentet fra statistikker fra organisert beitebruk. Organisert beitebruk vil si at beitebrukere er medlemmer i beitelag/sankelag og lagene melder inn antall dyr sluppet/sanket på beite i.f.m. søknad om tilskudd til beitelag.

Statistikkene viser at 50% av storfeet var med i organisert beitebruk i 2015 og 98,5 % av sauen. 49% av storfebesetningene er med i organisert beitebruk og 85% av sauebesetningene.

Tabell 1: Antall medlemmer og antall dyr med i organisert beitebruk 2015

Beite/sankelag	Ant. medl. totalt	Ant.medl m. sau	Ant. medl. m. storfe	Ant.storfe	Ant.sau/lam
Gausdal fellesdrift	8	8			2069
Østre Gausdal	33	18	15	477	3611
Stølan	15	12	4	122	2417
Bødalskjølen	11	8	4	148	2247
Bødal-Olstad vest	10	7	5	265	2355
Olstad	9	5	4	180	1151
Benna	7	6	1	38	1946
Svatsum-Espedal	15	9	7	366	3074
Dock	8		8	314	
Sum	116	73	48	1910	18870

Noe av storfeet som beiter i utmarka og som ikke er med i beitelagene, er mjølkekyr på setrer som beiter i utmark om dagen og på innmark om natta. Det er også noen besetninger som slipper dyra direkte i utmarka fra garden som ikke er med i organisert beitebruk. Det skulle likevel være et potensiale for å få med flere storfebrukere i organisert beitebruk. Tallene viser også at de sauebesetningene som ikke er med i organisert beitebruk er små besetninger. Sambeiting av sau og storfe i utmarka er positivt da dyreslaga beiter ulike planter og av de gir bedre utnytting av utmarksressursene.

Det utbetales produksjonstilskudd for å ha dyr på utmarksbeite. Beitebrukere med dyr på utmarksbeite i minst 5 uker får utbetalt kr 141 pr.sau/lam og kr 396 pr storfe i utmarksbeitetilskudd.

Gausdal er den kommunen i fylket med flest storfe på utmarksbeite og den nest største kommunen i fylket i.f.t. antall sau på utmarksbeite sommeren 2015.

2.2 Organisering og tilsyn

Beitebrukere i Gausdal er organisert i ni beitelag/sankelag. Disse er: Gausdal fellesdrift, Dock, Svatsum-Espedal, Benna, Olstad, Bødal-Olstad vest, Bødalskjølen, Stølan og Østre Gausdal.

Sankelagene drives noe ulikt. Flere lag har møte før beiteslipp om våren der tilsyn, diverse innkjøp, sankestart bestemt. Sankelagene har tilsynsordninger som går ut på at dyreeierne får ansvaret for bestemte uker i beitesesongen, slik at hele sesongen er dekket. Hver enkelt skal da i tilsynsuken (e) sjekke saltingsplasser, føre tilsyn med hele beiteområdet og skrive tilsynsdagbok. Det brukes også GPS til å dokumentere tilsyn. Et par sankelag har benyttet lønnet gjeter, noe som har gitt gode erfaringer i.f.t. overvåkning av beiteområdet gjennom sesongen.

Mange beitebrukere har tatt i bruk radiobjøller på dyrene sine. Sporingsutstyret gir signaler med jevne mellomrom slik at dyreeier kan via data se hvor dyrene er til enhver tid. Dette kan være til hjelp ved rovdyrangrep og sjuke dyr da det utløses en alarm hvis dyret har ligget stille for lenge. Radiobjøller brukes mest på sau, men også noen storfe er merket. Disse er avhengige av mobildekning for å fungere. «Find my sheep» er en annen løsning for overvåkning av sau på utmarksbeite. Denne går via satellitt og kan dermed brukes i områder uten mobildekning, men denne merkingen er lite brukt av saueholdere i kommunen.

Alle lagene bortsett fra Gausdal fellesdrift er organisert som sankelag inn under Landbrukstjenester Sør-Gudbrandsdal SA. Gausdal fellesdrift er registrert som forening i Enhetsregisteret. Det er et vilkår om organisering med foretaksnummer for å få utbetalt tilskudd til organisert beitebruk og til investeringstiltak i beiteområder. De andre lagene – sankelagene – søker tilskudd via Landbrukstjenester Sør-Gudbrandsdal. Fylkesmannen har godkjent denne modellen.

Det utbetales regionalt miljøtilskudd til drift av beitelagene på grunnlag av antall sau og storfe sanket fra utmarksbeite. Tilskuddet i 2015 er kr 12 pr. sau og kr 22 pr. storfe sanket.

Sau på salte- og sankeplass i Bødal.

Foto Anita Kokslie

2.3 Tap av sau i utmark

Tap av sau på utmark er en av hovedutfordringene for beitenæringen. Tabellen under viser antall dyr tapt på beite i kommunen siste 9 år samt tapsprosent. Tapsprosenten har ligget mellom 3,31 til 6,35 de siste ni årene. Likevel har det vært stor variasjon mellom sanke/beitelag. Spesielt Bødal-Olstad vest hadde i flere år store tap til bjørn. De siste par årene er tapene redusert. Uttak av i alt fire bjørner som har frekventert i området har gitt god effekt.

Tabell 2. Antall sau/lam sluppet på beite og antall sau/lam tapt på beite (org.beitebruk)

År	Sluppet på beite	Tapt på beite	Taps %
	Sau/Lam	Sau/Lam	Sau/Lam
2007	15145	749	4,95
2008	15530	791	5,09
2009	16233	814	5,01
2010	17814	1132	6,35
2011	18728	1105	5,90
2012	18148	1097	6,04
2013	19367	1056	5,45
2014	18194	712	3,91
2015	18870	624	3,31

2.4 Setre med mjølkeproduksjon

I 2015 var det 14 setre med mjølkeproduksjon i drift i kommunen. Av disse var det 13 enkeltsetre og en felleseter med flere deltakere. De fleste setrene ligger i Gausdal vestfjell. Diagrammet under viser utviklinga i antall setre i drift i perioden 2005-2014 i Gausdal. På mange av disse setrene er mjølkekyrne på utmarksbeite om dagen og på innmarksbeite om natta. Disse dyra inngår i totalantallet storfe på utmarksbeite i tallene hentet fra produksjonstilskuddssøknadene.

Ku i Gausdal Vestfjell. Foto Even Røhnebæk

I Oppland utbetales regionalt miljøtilskudd til setre med mjølkeproduksjon. Satsene er gjengitt i tabellen under.

Tabell 3. Regionalt miljøtilskudd til setre med mjølkeproduksjon i Oppland

Seterperiode	Satser for tilskudd
Drift av enkeltseter m.mjølkeprod. 4-8 uker	Kr 30.000
Drift av enkeltseter m.mjølkeprod. 8 uker el.mer	Kr 38.000
Drift av fellesseter m.mjølkeprod. 4-8 uker	Kr 33.000
Drift av fellesseter m.mjølkeprod. 8 uker el.mer	Kr 41.000

Oppland er det fylket med flest setre i landet, men antallet setre med mjølkeproduksjon har gått sterkt tilbake. Nedgangen har gått fra 514 enkeltsetre og 46 fellessetra i 2005 til 346 enkeltsetre og 27 fellessetre i 2014. Utviklinga i antall setre i drift i kommunen er tilsvarende.

I tidligere tider var bruken av utmarksbeite først og fremst knytta til seterdrifta. Dagens beitebruk har utviklet seg i takt med tilbakegangen for seterdrifta.

På mange setre der mjølkeproduksjonen er avvikla brukes fortsatt seterarealene aktivt.

Mange har dyr på seterløkkene og slipper de i utmarka etter at arealene på setra er beitet av. Dette bidrar til at kulturlandskapet i seterområdene holdes i hevd.

2.5 Verdien av utmarksbeite

Dyr på utmarksbeite i Gausdal i 2015 høstet **3,9 mill. fôrenheter** i utmarka til en verdi av **13,7 millioner kroner**. Det er her forutsatt 3,5 kr/fôrenhet, 100 beitedager og normfôring. Opptaket av fôr på utmarksbeite tilsvarer produksjon av beitegras på 15660 daa jord når en regner en avling ved beiting på 250 FE/daa. Det totale jordbruksarealet i Gausdal kommune er på 50307 daa, slik at det fôret beitedyra høster i utmark utgjør vel 23 % av ressursgrunnlaget for jordbruksproduksjon i kommunen.

Tabell 4. Verdi av fôret høstet på utmarksbeite

Dyreslag	Antall dyr*	Fôropptak pr. dyr og dag**	Dager på utmarksbeite	Fôropptak totalt	Fôrverdi (kr 3,5 pr. fôrenhet)
Mjølkeku/ammeku	1644	7,2	80	946944	3 314 304
Ungdyr storfe	2195	6,0	80	1 053 600	3 687 600
Sauer 1 år og eldre	6800	1,0	100	680 000	2 380 000
Lam	12351	1,0	100	1 235 100	4 322 850
SUM				3 915 644	13 704 754

I tillegg kommer verdien av kjøtt, mjølk og ull produsert på utmarksbeite, og produksjonstilskudd og regionale miljøtilskudd som utbetales utfra antall sau og storfe på utmarksbeite i minst 5 uker.

I 2014 ble det utbetalt tilskudd på kr 4,6 mill.kr til dyr på utmarksbeite.

Verdien av kjøtt, mjølk og ull er vanskelig å beregne. En anslå tall ved å gå ut fra en tilvekst for storfe på 480 g/dag og lam på 115 g/dag i beiteperioden. Dette gir da en produsert mengde på 84 tonn storfekjøtt og 142 tonn lammekjøtt. Ved å bruke kr 50 i snittpris for lammekjøtt og storfekjøtt gir dette en verdi på produsert kjøtt på 11,3 mill.kr.

Ullproduksjonen pr. kilo kjøtt regnes for 0,22 kg ull/kg kjøtt, i.h.t. kalkyler utarbeidet av NILF 2010/2011. Verdien på ull har lenge vært under 30kr/kg. Vi anslår verdien av ulla produsert på utmarksbeite til ca 1,2 mill.kr.

Ut fra beregningene over kan en anslå at utmarksbeitet i Gausdal kommune har en verdi på ca 30 mill.kr totalt.

2.6 Beitegrunnlag og beitekapasitet

Gausdal kommune har et totalareal på 1191 km². Av dette er 82% skog og utmarksarealer.

Beiteområdene i Gausdal kommune fordeler seg på privat og statlig grunn. Gausdal statsallmenning utgjør 589 km², dvs. nesten halvparten av arealet i kommunen. Gausdal kommune har 1 146 km² landareal og 45 km² ferskvann. Av landarealet er 71,4 km² jordbruksareal, 610,9 km² skogareal, 372 km² anna utmarksareal og 7,5 km² bebygd areal. Tabell 5 viser fordelingen av areal på arealklasser.

Tabell 5: Areal fordelt på arealklasser. Kilde: NIBIO, AR5 årsversjon 2013

Arealer	Dekar
Jordbruksareal	71 429
Totalt skogareal	610 911
Anna utmarksareal	372 005
Bebygd areal og samferdsel	7 594

NIBIO utførte sommeren 2001 vegetasjonskartlegging av et samla område på 151 km² i Gausdal vestfjell. Kartlegginga omfatter 6 ulike delområder. 3 hamner for husdyrbeite (Revsjø/Liumseterhamna, Dokklihamna og Tverrlihamna) samt et areal mellom Revsjø/Liumseterhamna og kommunegrensa mot Øystre Slidre er kartlagt på oppdrag fra Gausdal fjellstyre.

Målsettingen med dette oppdraget var først og fremst å utføre ei beitevurdering som kunne gi opplysninger om beitetilstand og hvor stort dyretall det er grunnlag for innenfor de tre hamnene.

I 2013 ble det i fjellområdet mellom Gausdal og Valdres utført en vurdering av beitekvalitet og beitekapasitet av NIBIO etter en metode som benytter arealressurskartverket AR50, utvalgsflater fra prosjektet «Arealregnskap for utmark» og feltarbeid.

I rapporten fra kartleggingen har NIBIO angitt klasser for beitekvalitet og anbefalt antall dyr pr. km² og antall dekar på dyr i de ulike beitekategoriene, se tabell 6.

Tabell 6: Beitekapasitet pr. km² nyttbart beiteareal (Kilde: NIBIO)

Fôropptak pr.dag	Beitekvalitet	Dyr pr. km ²	Dekar pr.dyr
1,0 f.e. (sau)	Mindre godt beite	33-54	30-19
	Godt beite	55-76	18-13
	Svært godt beite	77-108	13-9
5,0 f.e. (storfe)	Mindre godt beite	7-11	150-95
	Godt beite	11-15	95-65
	Svært godt beite	15-22	65-45

NIBIO skriver at en må ved vurdering av beitekvalitet bruke skjønn i.f.t. andre forhold som bl.a. høyde over havet. NIBIO har følgende beskrivelse av hvilke beiter som inngår i de tre klassene.

Tabell 7. Veiledning for områdevis klassifisering av beiteverdi utfra vegetasjonstyper.

Beiteverdi	Vegetasjonstypfordeling
Mindre godt beite	Areal dominert av vegetasjonstyper med beiteverdien godt beite og mindre godt beite. Vegetasjonstyper med beiteverdien svært godt forekommer lite.
Godt beite	Areal dominert av vegetasjonstyper med beiteverdien godt beite. 10-25% av arealet med nyttbart beite er vegetasjonstyper med beiteverdien svært godt.
Svært godt beite	Areal der mer enn 25% av arealet med nyttbart beite er vegetasjonstyper med beiteverdien svært godt

I Rapport fra Skog og landskap 07/2013 er det beregnet beitekapasitet i de fire beitelagene som har arealer i verneområdene. Tabell 8 viser oversikt over beitekvalitet, anbefalt antall saueenheter i.f.t. sauetallet som beita i områdene i 2012. I denne beregningen utgjør et storfe 5 saueenheter slik at en kan regne om tallene for å inkludere storfe.

Tabell 8: Beitekapasitet pr. beitelagsområde i verneområdet i Gausdal (NIBIO)

Beitelag	Areal km ²	Nyttbart beite i gransk.omr.		Beitekvalitet	Anbefalt antall saeenheter		Saeenheter 2012*	
		Km ²	%				Totalt	Per km ²
Gausdal fellesdrift	119	80	67	G	65	5200	40	3225
Svatsum- Espedal	199	137	69	G	65	8800	24	4776
Bødal- Olstad vest	101	74	74	G	65	4800	36	3650
Dock	27	21	80	G	65	1365	59	1250

Dette er anslåtte tall på beitekapasitet. Beitebrukere i Gausdal fellesdrift stiller spørsmål ved om alt er praktisk nyttbart beite. Erfaringer derfra tilsier at anslått her kapasitet er noe høy. Dette begrunnes med erfaringer fra de åra det var sauebesetninger for Østfold i området. I perioden fra 1993-2003 var det sau fra Østfold på utmarksbeite i Gausdal fellesdrift sitt område og da var dyretallet nærmere det som her er beregnet som anbefalt antall. I disse årene ble det registrert lavere tilvekst på lamma samt at tilveksten gikk opp da Østfoldsauen ble borte.

I Dockområdet var beitebelegget i 2015 større enn anslått kapasitet. Beitebrukerne merket ingen nedgang i vektene på kalvene selv om beitebelegget var høyt. Men dette vil også avhenge av hvordan beitesesongene er, der varme og våte somre gir bedre beite. Dock sankelag mener det kan være plass til noen flere beitedyr i området, anslagsvis opp mot 400 storfe totalt. På 80 og 90 tallet var det mange flere dyr i området, noen somre var det over 500 dyr som beita i Dock.

De andre beiteområdene utenom verneområdene i kommunen er ikke vegetasjonskartlagt slik at for disse områdene er det ikke tall for beitekapasiteten. En kan likevel utfra

estimatene til NIBIO om antall dyr pr. km² i ulike beitekvaliteter og arealet pr. beiteområde beregne grovt beitekapasiteten i de ulike beiteområdene.

2.7 Beiteområder

Beiteområdene som er beskrevet nedenfor er områdene som de enkelte sanke/beitelag i kommunen beiter i. Det er også ledige områder d.v.s områder der det ikke foregår beiting i utmarka. Det er særlig innenfor statsallmenningen at det er mye ledig beitearealer/kapasitet.

Tabell 9 viser areal uten vannareal pr. beiteområde der det er organiserte beite/sankelag.

Tabell 9. Areal pr.beiteområde og sauetetthet

Beiteområde	Areal i km2	Sau pr.km2
Gausdal fellesdrift	118,5	17,5
Østre Gausdal	137,2	26,3
Stølan	24,6	98,5
Bødalskjølen	26,8	83,8
Bødal-Olstad vest	102,4	23,0
Olstad	46,8	24,6
Benna	41,7	46,7
Svatsum-Espedal	159,9	19,2
Dock	29,4	

Gausdal fellesdrift er navnet på beitelaget som har beitedyr i det inngjerda området Revsjø/Liumseterhamna og Tortjønhamna mellom Revåa og Skytterbuelva/skjela/Dokkelva. Området strekker seg fra Revåa i sørøst til Fatkolven i vest og Gardbutjønnan i nord. Dette området er inngjerdet med ca 19 km oppsatt gjerde.

Dock beiteområde dekker 29 km² i området mellom Dokkvatnet 778 m.o.h. og Hornsjøen 850 m.o.h. nord til Slivatnet 941 m.o.h. Det området brukes til beite for storfe. I NIBIOs rapport 2013 er det anslått at området hadde kapasitet til 273 storfe (evt. 1365 sau). Utfra disse tallene er det lite rom for flere dyr i Dock området. Vegetasjonen i området beskrives til å ha jevnt moderat til lav beiteverdi med unntak av Grytlia som skiller seg ut i det fattige området. 11% av det nyttbare beitearealet kan settes til svært godt beite i følge Rekdal.

Stølan er navnet på beiteområdet mellom Follebu og Auggedal. Dette området dekker 25 km² og består av mye skogsbeiter opp mot 650 m.o.h. Her beiter både storfe og sau. Det siste året har også storfebesetningene som beiter i området her blitt med i organisert beitebruk.

Svatsum-Espedal dekker området på begge sider av Espedalsvannet samt området i Øvre Svatum og har i alt 199 km² beiteområde. På vestsida av Espedalsvannet er beiteområdet 89 km² der det i nord er fjellandskap med markerte høer på 1200-1300 m.o.h. og i sør er myrlandskap på 900-1000 m.o.h. På vestsida av Espedalsvannet er beiteområdet på 110 km²

og dette arealet dekker fjellområdene i Øvre Svatum. Det er mye ledig beitekapasitet i dette området.

Benna beiteområde er området på østsida av vestre dalføret i Benna, fra Olstad til Øvre Svatum. Området strekker seg inn til grensa mot Sør-Fron. Området ligger på høydenivå 8-900 m.o.h. Her beiter mest sau, men også noe storfe.

Olstad er beiteområde på østsida av vestre dalføret i Olstadgrenda mellom Benna sitt område med grense i Bennlibygda og Bødalskjølen som går sørover fra Muribekkhøgda. Beiteområdet strekker seg inn mot Bennisjøen 872 m.o.h. og dekker 49 km².

Bødal-Olstad vest beiteområde går fra Roppa i sør og til Hornsjøen og Hellebergsetra i nord. Beiteområdet strekker seg inn til Hornsjøen. Beiteområdet er avgrenset med gjerde som beitebrukerne i området har satt opp. I dette området beiter både sau og storfe, og det er ledig beitekapasitet i området. Beitelaget har også medlemmer som beiter sør for Værskivevegen ned til Djupådalen. Her beiter det sau. Beiteområdet totalt er på 32 km².

Bødalskjølen dekker kjøloområdet mellom Bødal og Østre Gausdal. Beiteområdet går nord til Raudsjøen. Beitelaget har medlemmer fra både vestre og østre dalføret som har både storfe og sau. Området dekker et areal på 27 km² og går fra 500 til 750 m.o.h.

Østre Gausdal er navnet på beitelaget som har sine medlemmer fra Follebu i sør til Svingvoll i nord. Beiteområdet dekker arealet på østsida av østre dalføret fra grensa mot Lillehammer i sør til rv 154 i nord og fra Raudsjøen i sør til grensa mot Ringebu i nord på vestre side av østre dalføret. Arealet til beitelagsområdet er på 140 km² og mye av beiteområdene ligger i høydelaget fra 600-1000 m.o.h. Beitelaget har både sau og storfe.

Ledige beiteområder der det ikke er etablerte sanke/beitelag utgjør 303,6 km².

Foto: Even Røhnebæk

3. Lovverk og rammer

Beitebruk i utmark er i større eller mindre grad berørt av over 30 lover. Plikter og retter i forbindelse med beitebruk er i tillegg regulert av et betydelig antall forskrifter, hjemlet i ulike lover.

3.1 Aktuelle lover og forskrifter

I dag har vi et omfattende lovverk som regulerer det meste, også bruken av utmarksressursene. I LNF-områdene (landbruks-, natur- og friluftsområder) reguleres forholdet mellom landbruksinteresser, friluftinteresser og naturverninteresser av særlover som f.eks. beiteloven.

Av sentrale lover for utmarksbeitebruk er Beitelova og Gjerdelova. Beitelova el. Lov om ymse beitespørsmål av 16.6.1961 §§ 6-8 gir beitebruker ansvar til å passe på at dyra holdes til de områder hvor vedkommende har beiterett. Det har vært noen konflikter i saker hvor dyra kommer inn på områder hvor de ikke skal. Der den ene parten har hevdet sine rettigheter etter innholdet i denne loven, har motparten påberopt seg rettigheter som er hjemlet i lov om grannegjerde av 5.mai 1961, hvor gjerdeholder holdes ansvarlig.

I § 19 i gjerdelova pålegges grunneier å opprettholde sitt gjerde så lenge ikke annet er fastsatt ved gjerdeskjønn. Dette er forhold som har medført motsetninger mellom partene der tidligere gjerder har blitt fjernet. Der gardbrukere har sluttet med husdyr el. bruket har blitt fritidseiendom f.eks. blir i mange tilfeller gjerder ikke godt nok vedlikeholdt og dette medfører store utfordringer for aktive beitebrukere i området.

I lov om dyrevelferd av 01.01.2010 er det innført total forbud mot bruk av piggråd på nye gjerder. Det er Mattilsynet som forvalter Lov om dyrevelferd og som har ansvar for å følge opp dårlige og nedfalls gjerder.

Lov om hundehold av 4.7.03 regulerer den enkelte hundeeiers ansvar for aktsomhet.

Forskrift om båndtvang for hund, Gausdal kommune, Oppland av 20.09.2007 utvider den allmenne båndtvangstiden som går fra 1.april til 20.august, til 1.oktober i de områder "der husdyr har rett til å beite og faktisk beiter". Det er gjort unntak for:

- a. dresserte gjeterhunder i arbeid
- b. tjenestehund i arbeid
- c. hund brukt i ettersøk etter såret eller sykt vilt
- d. jakthunder som brukes under lovlig jakt, og som blir fulgt på forsvarlig måte av eier eller innehaver
- e. organisert trening av brukshunder
- f. lovlig trening og prøving av jakthunder
- g. taksering av rype i regi av rettighetshaver og Høgskolen i Hedmark.

Andre lover som styrer forhold rundt bruk av utmarksressursene er hanndyrloven, motorferdselloven, jordloven, fjelloven, hundeloven og plan og bygningsloven samt en rekke forskrifter.

3.2 Beiteretter

Beiteretten er i dag befestet gjennom sedvane, hevd og lovverk. Opprinnelig er beiteretten etablert gjennom generasjoners bruk av ressursene i utmarka. Beiterett går ut fra hovedbruket, fra seter og som beiterett i allmenningen. I praktisk talt all utmark har ett eller flere gårdsbruk beiterett. For de opprinnelige gardene er beiteretten ofte beskrevet i gamle dokumenter, som utskiftingsprotokoller. For bruk som senere er utskilt fra hovedbruket, kan beiteretten være nevnt i skylddelingsforretningen, men ifølge jordskifteverket er det ikke alle eiendommer som kan bekrefte sin beiterett. Spørsmålet vil være aktuelt i de tilfelle beiteretten skal innløses, og da må det bli en sak mellom de involverte partene. I utgangspunktet er beiteretten knyttet til den del av bygda som det opprinnelige bruket sogner til.

Retten til å utnytte beite på privat grunneiendom hører til eiers rådighet over eiendommen på linje med hogstrett, retten til å dyrke, utnytte grus og sandforekomster, jakt og fiske. Beiterett er altså ingen allemannsrett på linje med ferdsel til fots og bærplukking. I utmark kan likevel andre gårdsbruk ha en eller flere bruksretter over annen manns eiendom på linje med vegrett og brønnrett. Beiterett som bruksrett på annen manns eiendom forekommer relativt ofte. Hvem som har beiterett i de enkelte områder, avhenger av eiendomshistorien for grunneiendommen. Det vil alltid være en eller flere grunneiere som har rett til å utnytte beitet på en utmarkseiendom. I utskiftingsprotokollene kan en finne beskrivelser av geografisk begrunnede rettigheter.

Det foregår streifbeite over kommunegrensene i alle retninger i kommunen. Dette kalles gjerne for tålt beiting eller streifbeiting og er i praksis en stillestående avtale om at dyra kan gå der en viss tid, men at beitebrukeren er klar over at han ikke har noen beiterett.

Beiteretten er under press fra interesser utenom landbruksnæringen. Særlig utbyggingsinteresser og rovdyrforvaltningen truer retten og virker til å redusere verdien av denne retten i visse områder. I en slik situasjon kan det oppstå behov for lett tilgjengelig dokumentasjon vedrørende beiteretten. Det er først og fremst jordskifteretten som kan si noe om beiteretten. Jordskiftesaker er ofte store og omfattende og blir derfor mindre brukt i.f.t. fastsetting av slike retter.

I denne planen blir det ikke tatt stilling til beiterettighetene til hvert enkelt bruk i kommunen.

3.3 Beiterett i statsallmenningen

Alle gårdsbruk i Gausdal med ett sikkert unntak har beiterett i Gausdal statsallmenning. I tillegg er det fire gardar i Rudsbygd/Fåberg som har seter i statsallmenningen og dermed beiterett.

Beiteretten i statsallmenningen er hjemlet i Fjelloven av 1975. Retten til allmenningsbruk som er knyttet til jordbrukseiendom, er regulert i Fjelloven av 1975 §2 andre ledd. Retten til

allmenningsbruk faller bort dersom gårdsdrifta blir nedlagt og jorda tatt i bruk til andre formål enn jordbruk. Det samme gjelder dersom en eiendom deles og mister så mye jord at den ikke lenger regnes som en jordbruksmessig enhet. Jordskifteretten har ikke lovhemmel til å regulere beitebruken i statsallmenningen.

3.4 Rettsutgreiing og bruksordning for Gausdal Nordfjell Sameie

I jordskiftesak 17/1974 ble bruksordning for beitebruk i Gausdal Nordfjell Sameie vedtatt. Her er det avklart hvilke bruk som har beiterett i sameiets område. Bruksordningen er vedlegg til beitebruksplanen.

4. utfordringer knyttet til beitebruken

4.1 Hytteområder

Mest oppmerksomhet på interessekonflikter mellom beitebrukere og andre interesser de siste årene har utvilsomt Skei-Austli området fått. Der har det vært konflikter mellom tradisjonelle driftsmåter og enkelte hytteeiere. Men selv der er bildet nyansert: Noen hytteeiere vil hverken ha sau, sauemøkk eller sauebjøller nær hyttene sine.

Omdisponeringen og utbyggingen av hytteområder går ut over beitebrukerne ved at beitearealene blir redusert og gjenværende arealer blir mindre attraktive som oppholdsplass for beitedyr. Beiteretten har ikke blitt innløst i noen av hytteområdene i kommunen.

For øvrig bidrar mange hytteeiere ved at de varsler om skadde, sjuke eller døde dyr.

Det er viktig at hytteeiere ikke aktivt trekker dyr inn i hytteområdene ved at de gir dem salt m.m. Opparbeidede plener rundt hytter trekker automatisk sau til området. Det har vært forbud mot inngjerding av hytter i kommunen. Det har likevel blitt satt opp gjerder rundt store arealer rundt hyttene og disse fører til at dyrene blir gående i labirinten av vegger mellom hyttene med lite tilgang på beitegras i vegkantene. Strømgjerder uten strøm er ikke tillatt brukt, og strømgjerder med strøm tilkobla skal merkes og ha jevnlig tilsyn jmf. bl.a. Lov om dyrevelferd av 19.6.2009.

Det er kommunens ansvar å følge opp gjerder som er satt opp i strid med reguleringsbestemmelsene, men kommunen har ikke kapasitet til å utføre oppgaven. Det kan gis pålegg om fjerning av gjerder som er satt opp i strid med reguleringsbestemmelsene.

4.2 Beiting i verneområder

Innenfor Gausdal Statsallmenning ligger store deler av Langsua nasjonalpark med omkringliggende verneområder. Vernet ble opprettet 11. mars 2011 og er en kraftig utvidelse av tidligere Ormtjernkampen nasjonalpark. Disse sammenhengende verneområdene strekker seg over sju kommuner og har et samlet areal på ca. 1000 km².

Selve Langsua nasjonalpark er på 537 km² og utgjør kjernen i området. Andre viktige verneområder innenfor Gausdal statsallmenningens grenser er Espedalen landskapsvernområde, Hynna naturreservat, Dokkfaret landskapsvernområde og Oppsjømyra naturreservat.

Beitebrukere i verneområdene har ekstra utfordringer i.f.t. at driftstiltak må omsøkes for tillatelse etter verneforskriften og motorferdsellovgivningen. Slike tiltak er f.eks. utkjøring av saltsteiner og gjerdemateriell, henting av døde dyr, utkjøring av rundballer til dyr som har blitt ville m.m.

Forvaltningsplanen for Langsua er under utarbeidelse. Den skal utdype og presisere de enkelte verneforskriftene. Nasjonalparkstyret er ansvarlig for utarbeiding av forvaltningsplanen.

Planen er et praktisk hjelpemiddel som skal sikre en enhetlig forvaltning. Planen har konkrete forvaltnings- eller bevaringsmål for området, retningslinjer for bruk, informasjon, skjøtsel og tilrettelegging. På denne måten bidrar forvaltningsplanen til å opprettholde og fremme naturverdiene i verneområdet.

Beitebrukere har behov for et forenklet system i.f.t. varsling/søknad om tillatelse til å utbedre akutte forhold som oppstår. Det er viktig for næringa at flest mulig av brukstiltaka som kan bli nødvendige å utføre er beskrevet i planen. Dette forenkler systemet for behandling av søknader om tillatelse.

Beitesesongen 2015 var det ikke storfe i Gausdal fellesdrift sitt område. Sesongen før var det kun tre storfebesetninger som beitet der. En av disse besetningene sluttet å ha dyr i utmarka, mens de to andre flyttet over til Dock. Lang veg inn for å drive tilsyn, få besetninger igjen til å samarbeide om arbeidet og utfordringer i.f.t. sanking av dyr som ble ville er hovedårsaken til at det ble slutt med storfe i Liomseterhamninga. Dette gir en utfordring i.f.t. at å ta vare på miljøverdiene i området som skapes av at beitedyr går der.

4.3 Rovdyr

Gausdal kommune har hatt flere rovdyrangrep de senere årene. I enkelte beitelagsområder har det vært store angrep, særlig av bjørn. Men alle de fire store rovdyra har tatt beitedyr i kommunen. Det er enkelt besetninger som har hatt store tap.

I henhold til Rovdyrforliket, vedtak 687 vedtatt i Stortinget juni 2011 er Gausdal kommune definert som beiteområde og skal ikke ha rovdyr. Streifdyr må påregnes, men ikke stedbundne rovdyr.

I Gausdal har det de siste årene blitt skutt tre bjørn. Alle tre var hannbjørner. En ble skutt i Øvre Svatsum våren 2014, en ved Synstgardsetra i 2011 og en ved Reinsåsvegen i Bødal i 2008. I tillegg ble det våren 2012 skutt en 8 år gammel hannbjørn ved Svarthaugen i Vingrom som hadde gjort stor skade i Gausdal i flere år. Det ble felt en bjørn i Stor-Elvdal i 2012 som det ble funnet DNA av i Gausdal både i 2011 og 2012.

Det har ikke blitt skutt hverken jerv eller ulv i Gausdal i denne perioden, men siden 1997 er det skutt 17 gauper. I 2013 ble det dokumentert 30 sau tatt av ulv i kommunen. Da var det ulveangrep i to besetninger på Bødalskjølen rett etter beiteslipp.

Når fredet rovvilt skader eller dreper husdyr, kan man etter søknad få erstatning for tap og følgeskader. Erstatningsordningen er hjemlet i viltloven § 12 a, og reguleres av egen forskrift. I 2014 ble det omsøkt erstatning for tap til rovvilt for 51 søyer og 159 lam i Gausdal. Det ble utbetalt erstatning for 39 søyer og 105 lam. Størsteparten av erstatningene ble utbetalt for sau/lam drept av gaupe, men også for jerv og kongeørn.

I.h.t. forvaltningsplan for rovvilt i region 3 – Oppland har kommunene ansvar for de kommunale rovviltfellingslagene. Fellingsleder engasjeres av kommunen og fellingsleder setter sammen og har ansvaret for drift og organisering av det kommunale fellingslaget. Kommunen v. landbrukskontoret har beredskap i.f.t. rovdyrangrep i beitesesongen. Kontoret har vakttelefon der alle henvendelser om rovvilt rettes. Fylkesmannen har samme beredskap og nyheter varsles med sms som kommunen videresender til beitelag og rovviltfellingslag. Det vises til beredskapsplanen der rutiner for arbeid ved rovviltangrep og søknader om fellingstillatelser er beskrevet.

Landbrukskontoret har årlig møter med beitelag og rovviltfellingslag. Det samarbeides med beitelagene i regionen om søknad om FKT- midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Av tiltak som har vært omsøkt og har fått tildelt midler er ekstraordinært tilsyn, GPS-kurs og kadaverhundkurs.

Informasjon om rovviltskader, om jakt og fellingstillatelser m.m finnes til enhver tid oppdatert på www.rovviltportalen.no

4.4 Manglende og dårlige gjerder

En stor utfordring for beitenæringa er at det blir stadig flere dårlige gjerder. Disse utgjør også en fare for både beitedyr og vilt. I tillegg medfører det store utfordringer med at beitedyr kommer på avveie. Flere og flere eiere av landbrukseiendommer uten dyr vedlikeholder ikke gjerdene sine. Noen fjerner de også. Nye eiere av landbrukseiendommer kjenner ikke til gjerdeplikten. Dette gir grunnlag for konflikter.

4.5 Jakt og jegerinteresser

Det høstes årlig store verdier gjennom jakt i utmarka. Det gir et økonomisk utbytte, men også rekreasjonsverdien har stor betydning for mange. Det meste av jakta foregår med laus hund. Beitedyr som ikke er sanket før jaktstart kan medføre konflikter. Samtidig bidrar jegerne med å finne og varsle næringa om dyr i utmarka seinhøstes. Jegerne har også vært med på å felle dyr som ikke har latt seg sanke.

Det er viktig at beitebrukere og jegerne har kontakt/dialog før jakta starter.

4.6 Nabobeiting

Historisk sett har det alltid vært et visst press fra beitedyr fra flere av nabokommunene til Gausdal. Det foregår mye nabobeiting fortsatt ved at storfe og sau som trekker inn og ut av kommunen.

4.7 Laushund

Laushund generelt er ikke et stort problem, men i konsentrerte hytteområder der det er større tetthet av hunder er det en utfordring for beitenæringa. Hunder har bl.a. skremt storfeflokker i hytteområdene. Det er liten respekt for båndtvang blant en del hundeeiere, særlig blant eiere av selskapshunder. Jakthunder er det bedre kontroll på.

Det skjer også skadetilfeller der hunder angriper sau, men dette fordeler seg over hele kommunen.

I statsallmenningen er det krav om at alle hunder det jaktes med skal ha sauerenhetsbevis. Bevisene må ikke være eldre enn to år. Grunneierlag oppfordres til å innføre samme krav i sine områder.

4.8 Gjengroing

Gjengroingen er en stor utfordring både for beitenæringen og annen allmenn bruk av utmarka. Fraværet av beitedyr og klimaendringer bidrar til gjengroing.

Einer og bjørk sprer seg, og grana kommer etter og tar etter hvert overhånd. Dette medfører at beitegraset mister lystilgang og blir borte. Tidligere var seterdrifta svært utbredt og et helt nødvendig livsgrunnlag for landbruket i kommunen. Det ble hogd mye ved til ysting og det ble også høsta planter i utmarka som ble brukt som fôr. Dette medførte at landskapet ble skjøttet på en helt annen måte enn i dag.

Ryddetiltak i utmarka med fjerning av busker og kratt fremmer lystilgangen til bakken. Lys igjen fremmer veksten av beitegras og er det beitedyr i området er det stor sannsynlighet at de trekkes mot disse områdene og begynner å beite der.

4.9 Storfe i utmark

Flere storfe og spesielt ammeku i utmark medfører noen nye utfordringer. Store, tunge dyr og kyr som ofte har med seg kalv kan gi økt press på gjerder m.m. Store flokker med tunge dyr kan gi mer opptrækking på samleplasser og saltsteinsplasser bl.a. Kyr med kalv kan også ha sterke morsinstinkt og krever at folk som ferdes i utmarka er særlig oppmerksomme. Spesielt viktig er det for de som går tur med hund. Disse må gå omveg når de møter storfe i utmarka da storfe kan reagere på hunder.

5. Utmarksbeite i plansammenheng

5.1 Beitebruk og arealplaner

Store deler av Gausdal kommune er avsatt til LNF-formål – landbruk, natur og friluftsområde jf. Kommuneplanens arealdel. Store arealer brukes til beite i dag, men beitetrykket varierer mye fra område til område. Arealbruken som i størst grad er direkte konkurrerende til beitebruken er utbygging til hytter og delvis til boliger.

I forhåndskonferanser som blir holdt ved oppstart av reguleringsplanarbeid må utbygger få informasjon om å finne ut hvem som har beiterett i området som skal bygges ut og ellers om det er ferdselsveger, salteplasser, sankeplasser eller andre planlagte tiltak som blir berørt av utbygginga. Det er viktig at utbyggere får denne informasjonen tidlig slik at en kan unngå konflikter.

5.2 Beitenæringa som høringsinstans

Beitelagene og beiterettshavere må være høringsinstans i arealplansaker. Dette er viktig for at berørte beiteinteresser skal kunne melde fra om sine interesser på et tidlig stadium. I reguleringsplansaker er det rom for detaljer som beitegrense, trekkveier, salteplasser og sankekveier og det er viktig at dette blir hensyntatt.

5.3 Inngjerding av fritidstomter

For beitenæringa generelt er det en fordel med konsentrert hyttebygging framfor et tilsvarende antall hytter spredt ut over et større beiteområde. Dette gjelder også for viltet, særlig hjorteviltet, med hensyn til trekkveger og generelt ro i beiteområdene.

I konsentrerte hyttefelt/boligfelt bør ansvar for inngjerding av hyttefeltet og tillegges utbygger og det bør settes opp sperregjerde rundt hele feltet. Vedlikeholdsansvaret for gjerdet bør legges til hytteområdets velforening.

I.f.t. inngjerding av enkelt tomter har det ikke vært tillatt i regulerte hyttefelt i Gausdal fram til planen for Skei Sør ble vedtatt i sak 53/14. I reguleringsbestemmelsene for områderegulering Skei Sør er det gitt tillatelse til å gjerde inn deler av hyttetomta:

Oppføring av gjerde – generelt

Det skal legges vekt på at gjerde skal underordne seg helhetsinntrykket i området og det skal ikke virke dominerende. Gjerde skal oppføres med en høyde på 1,2 meter og det skal fortrinnsvis settes opp av trematerialer, f. eks skigard. Ved helt spesielle behov kan nettinggjerde (Nasjonalgjerde) godkjennes.

Gjerde skal oppføres slik at beitedyr ikke kommer til skade eller blir sperret inne. Grinder skal vende utover. Eier har ansvar for at bygninger og gjerder er sikret/vedlikeholdt slik at beitedyr ikke blir innestengt eller sittende fast. Gjerde som ikke vedlikeholdes kan kreves fjernet. Gjerde skal utføres slik at stier, råk, skiløyper og lignende ikke stenges.

Området definert som Skei sentrum i kommunedelplanen

Etter søknad kan det godkjennes oppføring av gjerde for større felles områder.

Området utenom Skei sentrum

Det kan gjerdes inn et avgrenset areal på 400 m² inntil hytta for å skjerme inngangsparti, biloppstillingsplass, uteplass/terrasse, eller for å danne en "tunløsning" mellom ulike bygg på eiendommen. Bestemmelsen gjelder ikke byggeområdene H6 og H7 på Slåsetra.

Dette er en mal for regulering av nye hytteområder i kommunen.

5.4 Sperregjerder

Gjerdeforholdene mellom innmark og utmark og rettigheter og ansvar i den forbindelse, må avklares i.f.t. gamle gjerdeplikter og eksisterende lovverk.

Framover kan det bli mer aktuelt med samarbeidstiltak for oppsetting og vedlikehold av utmarksgjerder. Oppsetting av sperregjerder i samarbeid mellom grunneiere i gjerdelag langs aktuelle strekninger vil være en god løsning for mange områder og vil på sikt være et av de viktigste tiltakene for å legge til rette for aktivt beitebruk i utmarka.

Gjennom tilskuddsordningen "Investeringstilskudd til beitefelt" kan beitelagene søke midler til aktuelle påkrevde tiltak slik som sperregjerder og samlekvær, ferister m.m. Ordningen forvaltes av Fylkesmannen og søknaden sendes via Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen.

Foto: Even Røhnebæk

6. Tiltaksdel

6.1 Informasjon om beiting og gjerding

Formål: Bedre forståelsen for beitenæringa og forebygge konflikter.

Det er stadig behov for informasjon om beitenæringa. Særlig viktig blir det å informere om storfebeiting framover, særlig storfe i møte med hund.

Informasjonen bør settes opp på godkjente avfallsplasser der mange er innom jevnlig.

1. Oppfordre grunneiere og utbyggere til å orientere om at det går beitedyr i området, om beiterettslige forhold og om gjerderegler ved salg av hyttetomter eller utbyggingsareal.
2. Informere om beiteretten på aktuelle oppslagstavler i seterområder. I tillegg informere om aktuelle temaer i relevante trykksaker som Hyttemagasinet som gis ut i Gausdal, Øyer, Lillehammer og Sjusjøen og Gausdølen bl.a.
3. Sende infoskriv til alle med landbrukseiendom i kommunen

Ansvar: Fjellstyret, grunneierlag, faglag, beite/sankelag og Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen

6.2 Topporganisering av beitenæringa

Formål: Bedre organisering og styrking av beitenæringa i kommunen.

Det er ett beitelag og åtte sankelag i kommunen. Sankelagene er organisert under

Landbrukstjenester Sør-Gudbrandsdal SA og søker tilskuddsmidler gjennom dette foretaket.

Det er behov for å ha et styre for alle sanke/beitelagene i kommunen for å bedre organiseringen av beitenæringa, bli en felles høringsinstans for beitenæringa og stå samlet i.f.t. andre næringer.

Ansvar: Beitelag/sankelag, Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen.

6.3 Få flere storfebesetninger med i organisert beitebruk

Formål: Bedre organisering av storfe på utmarksbeite

Det er fortsatt storfebesetninger som bruker utmarka, men som ikke er med i organiserte beitelag. Brukerne bør oppfordres til å melde seg inn i sankelaget som driver i sitt område. Dette for å få til mer organisert drift og kunne søke tilskuddsmidler som finnes.

Ansvar: Beite/sankelagene og storfeholderne

Foto:Even Røhnebæk

6.4 Arbeide for bedre mobildekning

Formål: Bedre mobildekningen i områder med dårlig el. ingen dekning.

Det er mange områder, særlig i vestfjellet der det er dårlig/ingen mobildekning. I andre deler av kommunen er det også g dette vanskeliggjør bruk av elektronisk overvåkning av beitedyr og tilsynsarbeid/varsling generelt. Det må arbeides overfor Telenor med å bedre dekningen i disse områdene. Det kan være aktuelt å invitere med turistforeningen som er en stor aktør i fjellheimen til å bistå i dette arbeidet.

Ansvar: Beitelag, faglag, fjellstyret, kommunen.

7. Retningslinjer for bruk av beitearealene i Gausdal

Disse retningslinjene gjelder for utmarksområdene i Gausdal kommune som omfattes av beiteretten utenom statsallmenningen.

I Gausdal statsallmenning er det egne beitevedtekter som Gausdal fjellstyre vedtok i møte 18.03.03 «Beitevedtekter for Gausdal statsallmenning.» Vedtektene er vedtatt med hjemmel i fjellova §15 og 16. Se vedlegg 1.

1. Ved omdisponering av utmarksarealer må det tas hensyn til beiterettigheter og mulig konflikter søkes avklart på forhånd.
2. Utbyggingsområder for hytter bør planlegges slik at de konsentreres til visse områder framfor at de spres over større arealer.
3. Ved planlegging av nye veger i beiteområdene, bør en ta hensyn til at disse ikke legges gjennom områder hvor beitedyr i særlig grad holder til.
4. Valg av slipp- og saltingsplasser må skje i samråd med grunneier og plassene bør legges utenom steder hvor det ikke er ønskelig at dyra samler seg i lengre perioder (eks. parkeringsplasser, nyplantinger, hyttebebyggelse og turistbedrifter).
5. Slipptiden for beitedyra tilpasses beiteveksten.
6. Sankingen av beitedyra samordnes med tidspunktene for jakt. Beitedyra bør være sankt før storviltjakta begynner.
7. Løshunder som jager beitedyr skal straks tas inn og leveres politiet. Utleiere av jaktterreng oppfordres til å sikre seg at jakthundene er "sauesikre".
8. Storfeeiere oppfordres å merke dyrene med navnermerker.
9. Slipp av beitedyr skal bare skje der husdyreier har beiterett eller leier beiterett.

8. Beredskapsplan

8.1 Målsettinger med planen

Beredskapsplanen er en del av beitebruksplanen for Gausdal kommune og er utarbeidet av landbrukskontoret for Lillehammer-regionen. Beite/sankelagene har egen tiltaksplan som revideres årlig. Beredskapsplanen er ment å være mer utfyllende enn denne og vil være med på å synliggjøre tiltaksplanen.

8.2 Hovedmål

1. Forebygge tap og skader for husdyr på utmarksbeite
2. Fange opp akutte forhold i beiteområde
3. Gjennomføring av tiltak

8.3 Forebyggende tiltak

Tiltak for å fange opp syke og skadde dyr på utmarksbeite. Kartlegge og eliminere potensielt farlige områder.

8.3.1 Tilsyn

Dyreeier har ansvar for at dyr som holdes på utmarksbeite, har tilsyn minst en gang pr. uke i områder uten særlig risiko. Alt tilsyn som gjennomføres dokumenteres ved bruk av GPS/tilsynsskjemaer. Det er utarbeidet merkeoversikt i sanke/beitelagene, for å lette identifisering av eier av dyr.

Bruk av slips/ flagg gjør det lettere å oppdage tap av lam. Oppland Sau og Geit har følgende anbefaling på fargekoder på slips: Svart slips brukes på søyer som ikke har lam, blått slips brukes på søyene som har ett lam, rødt på de med to lam og gult på de med tre lam. Noen har egne fargekoder på slipsa.

Tilsyn er viktig for å kunne fange opp akutte situasjoner.

8.3.2 Informasjon

Beitelaget setter opp plakater med informasjon om beitebruken og båndtvangsbestemmelsene, med telefonnummer til lagets kontaktpersoner. Det er viktig at disse oppdateres før beitesesongen.

Landbrukskontoret innhenter opplysninger om kontaktpersoner i beitelag i nabokommuner og oppdaterer disse før hver beitesesong og sender ut til beite/sankelagene.

8.4 Kartlegge problemområder

I områder der det ofte oppstår skade eller problemer med beitedyr, må årsakene kartlegges, slik at en kan unngå problemene. Eks giftige planter, skårfester, blauthøl o.l.

8.5. Akutte forhold - Rovdyr

Akutte situasjoner oppstår først og fremst på grunn av rovdyr. Andre akutte situasjoner kan være sykdomsutbrudd og forurensning.

Gausdal kommune har hatt rovdyrangrep de siste årene. Se kap 4.3. Det er i hovedsak bjørn og ulv, men også jerv, gaupe og kongeørn som er skadegjørere.

8.5.1 Rutiner ved funn av kadaver

Ved funn av kadaver som en mistenker er tatt av rovdyr skal en:

- Melde fra til SNO
- Melde fra til kommunen og fellingslaget, så de kan forberede en eventuell søknad/jakt
- Når SNO får dokumentert om det er rovvilt, søkes det om fellingstillatelse
- Søknader om fellingstillatelse avgjøres raskt av fylkesmannen
- Leder av rovviltlaget avgjør hvordan videre søk skal gjøres sammen med beitelaget.

Landbrukskontoret i Lillehammer-regionen, Rovviltlf 957 05 520
Fylkesmannen i Oppland, Rovviltlf 977 37 223

Fylkesmannen sender ut sms når det er dokumenterte tap forårsaket av rovdyr og det er innvilget fellingstillatelser. Landbrukskontoret videresender sms fra Fylkesmannens miljøvernavdeling til ledere av sanke/beitelagene, SNO og fellingslaget. Beite/sankelagene sender sms videre til medlemmer av lagene. Dette bidrar til at informasjonen om dokumenterte tap og fellingstillatelser går raskt.

Det er viktig at en ikke ødelegger for jakta med søk etter kadaver.

8.5.2 Ekstraordinært tilsyn

Ved rovdyrskader eller observasjoner settes det i gang ekstra tilsyn for om mulig å avverge ytterligere skade og dokumentere oppstått skade. I Gausdal kommune er det engasjert fast personell som benyttes ved ekstraordinært tilsyn. Dette blir organisert av Landbrukskontoret.

Alle døde eller skade dyr som antas å kunne være forårsaket av rovdyr skal meldes til rovviltkontakt i SNO. Søknad om midler til Forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT-midler) til ekstraordinært tilsyn sendes av landbrukskontoret i samarbeid med beitelagene.

8.5.3 Skadefelling

Søknader om skadefelling skal så langt det lar seg gjøre gå gjennom kommunen ved landbrukskontoret. Hvis det oppstår situasjoner der det ikke lar seg gjøre å få kontakt med landbrukskontoret, kan en ta direkte kontakt med Fylkesmannens rovvilttelefon.

En søknad om skadefelling skal inneholde:

- Antall skadetilfeller som er meldt til og undersøkt av Statens naturoppsyn
- Generell beskrivelse av tapssituasjonen: oversikt over savnede dyr, morløse lam etc.
- Hvor mange sau og lam som er sluppet på utmarksbeite i det aktuelle beiteområdet.
- Hvilke forebyggende tiltak er vurdert og/eller utprøvd i den aktuelle skadesituasjonen. Om det i beitelaget er mottatt statlige midler for forebyggende tiltak mot rovviltskader, i tilfelle til hvilke tiltak

Det er viktig at en har status over dette før søknaden sendes, slik at denne kan behandles raskt. Rovviltlaget må kontaktes med en gang skade oppstår, slik at laget kan forberede seg på skadefelling. Hvis det allerede er gitt fellingstillatelse er det **viktig** at informasjon om nye skader gis direkte til jaktlaget.

Jakt utføres av kommunalt skadefellingslag, med godtgjøring fra kommunen. Ved fellingstillatelser på tvers av kommune/fylkes grensa må det samarbeides på tvers av grensene.

8.6 Beredskapsarealer

I akutte og vedvarende situasjoner kan det bli behov for å plassere sau på beredskapsarealer ved tidlig sankning eller utsatt beiteslipp, etter vedtak fra overordnede myndigheter. Ved utsatt slipp eller tidlig sankning, kompenseres dette med FKT midler via FM. Dette må avklares med FM forhånd.

8.7 Gjennomføring av tiltak

Tabell 10. Årlige tiltak

Årlige tiltak	Tidsfrist	Ansvarlig
Tiltaksplan *	1. april	Beitelag/sankelag
Varslingslister	20. mai	Beitelag/sankelag
Informasjon om rovvilt	20. mai	Landbrukskontoret
Tilsynsvakter*	10.juni	Beitelag/sankelag
Bruk av slips/flagg	Før beiteslipp	Dyreeier/ beitelag/sankelag
Oppdatering/fornyning av info plakater	Før beiteslipp	Beitelag/sankelag
Helsetilstand hos dyr	Før beiteslipp	Dyreeier/Beitelag
Sms varsling rovvilt til beitelaga	Fortløpende	Landbrukskontoret
Varsling til medlemmer	Fortløpende	Beitelag/sankelag
Kontroll av gjerder og bygninger	Fortløpende	Beitelag/sankelag/gjerde og

* Kopi sendes til landbrukskontoret.

Tabell 11. Forebyggende tiltak

Forebyggende tiltak	Ansvarlig
Utvidet tilsyn	Beitelag/sankelag
Fargeslips/flagg	Beitelag/sankelag
Inngjerding av hyttefelt/områder	Utbygger/hytteieier
Elektronisk overvåkning	Dyreeier/OSG/FM

Tabell 12. Akutte tiltak

Akutte tiltak	Ansvarlig
Forsinket slipp	Beitelag/Landbrukskontoret/ FM
Tidlig sankning	Beitelag/Landbrukskontoret/ FM
Ekstra ordinært tilsyn	Beitelag/Landbrukskontoret
Søknad om skadefelling – rovvilt	Kommunen

9. Beitekart

Det er to kart til beitebruksplanen. Det ene viser områdene til beite/sankelagene samt samlekvær, saltingsplasser og sperregjerder. Saltingsplassene blir flyttet med jevne mellomrom for å forebygge snyltreplager på beitedyrene, slik at plasseringen av disse kan variere.

Det andre kartet viser setrer med mjølkeproduksjon.

Vedlegg:

Beitevedtekter for Gausdal Statsallmenning

Jordskiftesak fra Gausdal Nordfjell 1999

Kilder:

Landbruksdirektoratet

Statistikk fra organisert beitebruk

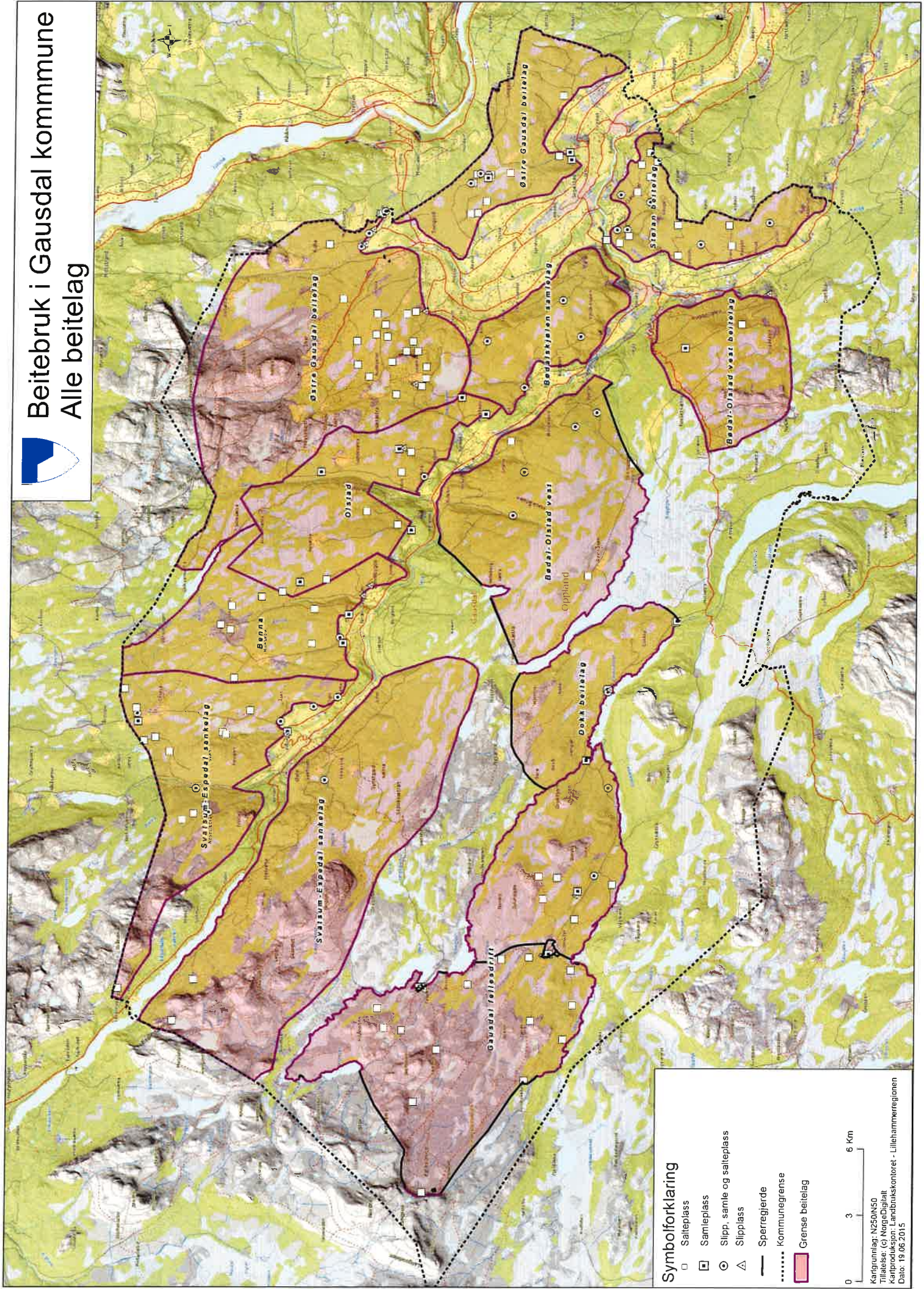
Noteringslister for beitelag for beitesesongen 2015

Rapport 07/2013 - Utmarksbeitet i fjellområdet mellom Valdres og Gausdal, Rekdal og Angeloff, NIBIO

NIJOS-rapport 7/02 Vegetasjon og beite i Gausdal vestfjell. Rekdal, NIBIO

Beitebruk i Gausdal kommune

Alle beitelag

Symbolforklaring

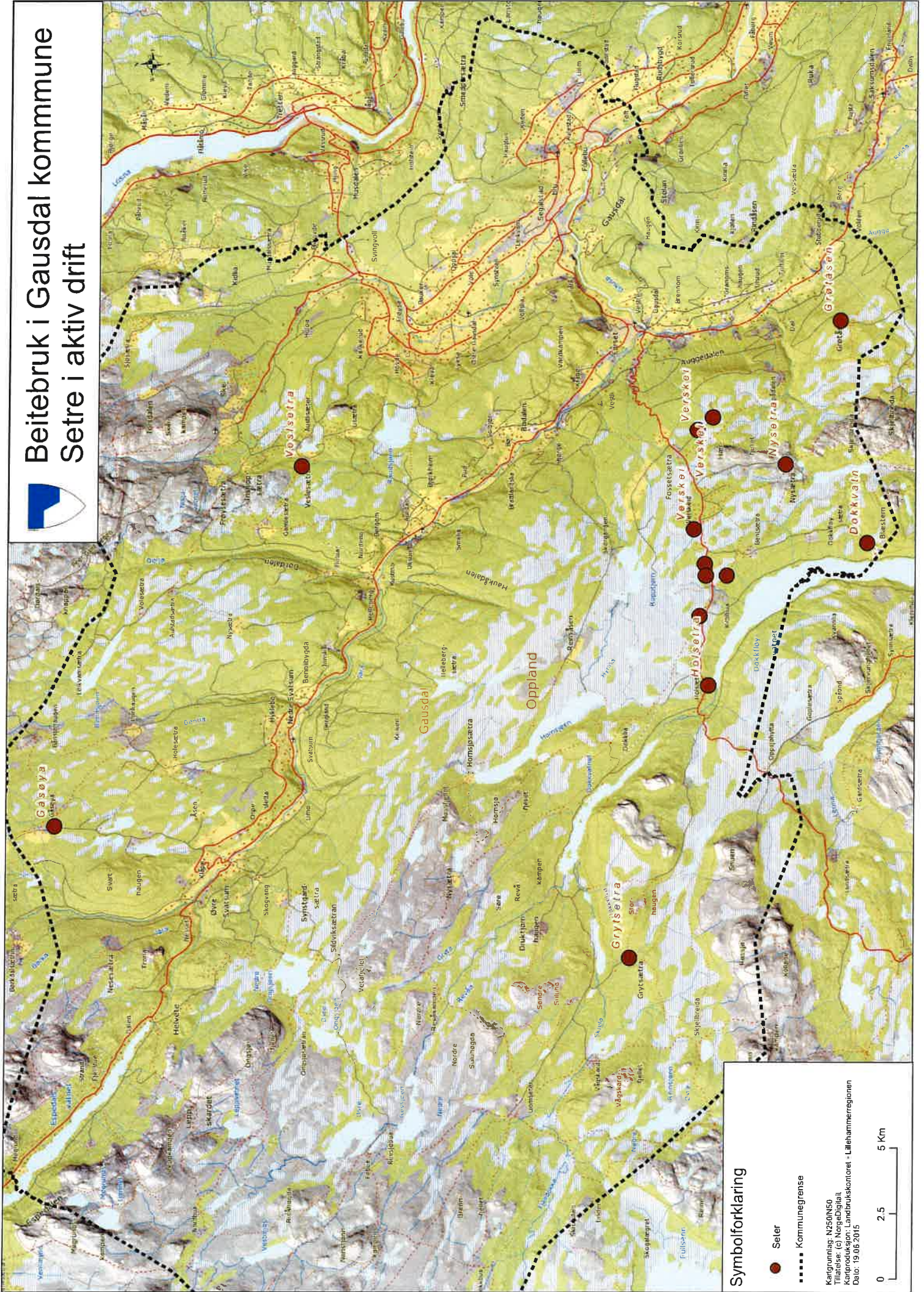
- Saltsplass
- ▣ Samleplass
- ⊙ Slipp, samle og saltsplass
- △ Slipplass
- Sperreregjerde
- ..... Kommunegrense
- ▭ Grense beitelag

0 3 6 Km

Kartgrunnlag: N250N50
 Titteløse: © NorgeDigitalt
 Kartproduksjon: Landbrukskontoret - Lillehammerregionen
 Dato: 19.06.2015

Beitebruk i Gausdal kommune

Setre i aktiv drift

Symbolforklaring

- Setre
- Kommunegrense

Kartprosjekt: N250N50
 Tittel: Setre i aktiv drift
 Kartproduksjon: Landbrukskontoret - Lillehammerregionen
 Dato: 19.06.2015

0 2.5 5 Km

BEITEVEDTEKTER FOR GAUSDAL STATSALLMENNING

Ark. 335.4

Gausdal fjellstyre har i møte den 18.03.2003, (sak 15.03.03), med endringer 14.03.2017 (sak 13.03.2017) fastsatt vedtekter for beitebruk i Gausdal statsallmenning, i henhold til fjellovens §§ 15 og 16.

§ 1.

Jordbrukere med beiterett i statsallmenningen har rett til å beite med så stor buskap som han/hun kan vinterfø på eiendommen.

§ 2.

Fjellstyret kan gi tillatelse til at det blir beita med større buskap enn nevnt i § 1, når det skjer uten skade for andre bruksberettigede.

§ 3.

Så langt det i allmenningen er beite som ikke blir utnyttet av bruksberettigede, kan fjellstyret under tilsvarende forutsetninger som nevnt i § 2, gjøre vedtak om å gi andre – også utenbygdsboende – rett til å nytte dette beitet, på vilkår som blir fastsatt etter avtale.

§ 4.

Allmenningen har følgende driftestyrer og beiteområder som er godkjent av fjellstyret:

1. Revsjø/ Liumseterhamna, med Gausdal fellesdrift som driftestyre. Området er godkjent for hamning med sau og storfe.
2. Tortjønnsamma med Gausdal fellesdrift som driftestyre. Området er godkjent for hamning med hest og sau.
3. Dokklihamna, med Dock beitelag som driftestyre. Området er godkjent for hamning med storfe.
4. Reinsåshamninga med Bødal/Olstad vest beitelag som driftestyre. Området er godkjent for hamning med sau og storfe.

Tabellen under er hentet fra Gausdal kommunes beitebruksplan, og viser teoretisk beregnet beitekapasitet hos de tre beitelagene, iht. rapport fra Skog og landskap 07/2013. Tallene er veiledende for hvor mye dyr det er plass til på beite, og er oppgitt i saueenheter. For omregning til storfeenheter, så er 1 storfeenhet det samme som 5 saueenheter. For kolonnen beitekvalitet så bruker Skog og landskap tre klassifiseringer: mindre godt beite, godt beite og svært godt beite.

Hamningenes kapasitet i praktisk drift fastsettes ved et samarbeid mellom fjellstyret og driftestyrerne.

Beltelag	Areal km ²	Nyttbart beite i gransk.omr.		Beitekvalitet	Anbefalt antall saueenheter		Saeenheter 2016	
		Km ²	%		Pr km ²	Totalt	Per km ²	Totalt
Gausdal fellesdrift	119	80	67	Godt beite	65	5200	14	1614
Bødal-Olstad vest	101	74	74	Godt beite	65	4800	37	3724
Dock	27	21	80	Godt beite	65	1365	67	1822

Tabell 1. Teoretisk beregnet beitekapasitet hos de tre beitelagene. Siste kolonne viser antall beitedyr, omregnet i saueenheter, som benyttet hamningene i 2016.

For hver hamning skal det være et styre med varamedlemmer, Styret skal velges av årsmøtet. Hver dyreeier i hamningene har en stemme. Styret skal lede den daglige driften av hamningene og arbeide etter de retningslinjer som årsmøtet bestemmer.

Om andre en bruksberettigede ev. får tillatelse til slippe dyr, må liste over antall dyr og navn på eiere være lagt fram for fjellstyret, driftestyret og mattilsynet for godkjenning m.h.t. smittsomme sykdommer, i god tid før slipp.

§ 5.

Det er fastsatt følgende begrensning i beitetider for hamningene i Gausdal statsallmenning: Slipp dato blir vurdert av driftestyrene i de forskjellige hamningene. Men siste dag i beitesesongen er satt til 20. september. Driftestyrene må selv ta ansvaret for organiseringen.

All hovedsanking skal være avsluttet den 20. september, men eventuell ettersanking kan foregå etter denne datoen.

Er ikke hovedsanking avsluttet innen fastsatt dato kan fjellstyret sette inn tiltak med innsanking og nedkjøring av dyr på eierens bekostning

§ 6.

Fjellstyret kan regulere tallet på beitedyr i de enkelte storfedrifter, samt fastsette hvor de enkelte drifter skal foregå. Fjellstyret kan hvis nødvendig godkjenne andre gjeterlag og drifter, enn de ovenfor nevnte.

§ 7.

Beiting med lausfe er ikke tillatt uten samtykke fra fjellstyret. Unntatt er hest og buskap som har tilhørighet til ei seter. Med lausfe forstås småfe så vel som storfe som ikke gjetes eller ikke til kvelds søker hjem til bosted eller seter. Det blir satt krav om godt tilsyn i de tilfeller hvor det blir gitt tillatelse til hamning med lausfe.

§ 8.

Tilsyn og salting skal foregå innen de ovenfor nevnte områder. Eventuelle nye saltplasser skal skje i samarbeid med fjelloppsyn/ daglig leder.

§ 9.

Til å dekke utgiftene til vedlikehold av gjerder m.v. kan fjellstyret ta en avgift på hvert dyr som hamner i vedkommende hamn.

§ 10.

Eventuelle søknader om økonomisk støtte til gjerder og vedlikehold skal sendes fjellstyret innen den 1. desember. Søknaden skal inneholde kostnadsoverslag, og hvordan kostnadene skal dekkes inn. Det er en forutsetning at driftestyrene står for en vesentlig del av kostnadene.

VEDLEGG TIL "INNSPIRE TIL BEITEBRUKSPÅR"
FOR GAUSDAL KOMMUNE."

Den 19. januar 1999 ble jordskifterett holdt i
Østre Gausdal bygdahus, Gausdal.

Rettens formann: Jordskiftedommer Ivar Øygard.

Jordskiftedommere: 1. Nils S. Staum, Follebu.
2. Arne O. Dokken, Follebu.

Arne O. Dokken møter som varamann for Kristian I. Holen som har meldt lovlig forfall.

Protokollfører: Rettens formann.

Sak nr.: 17/1974 Skei setersameie, sist utsatt fra 13.08.1998.

Saken gjelder: Rettsutgreiing og bruksordning i medhold av jordskiftelovens § 2
for tidligere Gausdal østre sameie.

Parter:

0. Eier av gnr. 131/1 i Gausdal, Halvor Holen
1. Eier av gnr. 135/1 i Gausdal, Ivar Rusten
2. Eier av gnr. 139/1 i Gausdal, Kristian Moen
3. Eier av gnr. 144/3 i Gausdal, Ola R. Pålhaugen
4. Eier av gnr. 145/3 i Gausdal, Ivar Blekastad
5. Eier av gnr. 146/1 i Gausdal, Hans O. Avlund
6. Eier av gnr. 147/1 i Gausdal, Johannes Thallaug
7. Eier av gnr. 148/1 i Gausdal, Ivar Steine
8. Eier av gnr. 149/1 i Gausdal, Amund Houm
9. Eier av gnr. 150/3 i Gausdal, Einar Einstad
10. Eier av gnr. 152/1, 160/3 i Gausdal, Jon Hanestad
11. Eier av gnr. 153/1 i Gausdal, Magne Grosberghaugen
12. Eier av gnr. 154/1 i Gausdal, Erland Austreng
13. Eier av gnr. 155/1 i Gausdal, Mathias Enge
14. Eier av gnr. 156/1 i Gausdal, Kristian Norshus
15. Eier av gnr. 157/1 i Gausdal, Berit Gunn Reistad
16. Eier av gnr. 158/1 i Gausdal, Ola Reistad
17. Eier av gnr. 158/2, 158/3 i Gausdal, Bjørn Erik Reistad
18. Eier av gnr. 159/1 i Gausdal, Ivar Arne Nordrum
19. Eier av gnr. 160/1 i Gausdal, Svein Waalen
20. Eier av gnr. 161/6 i Gausdal, Arvid Gjefsen
21. Eier av gnr. 161/7 og 11, 192/4, 216/8, 224/3 og 225/2, 3, 5, og 12 i Gausdal,
A/S Gausdal Høyfjellssanatorium
22. Eier av gnr. 162/1 i Gausdal, Randi Woldslie Skarkerud
23. Eier av gnr. 163/1 i Gausdal, Hans Forrestad
24. Eier av gnr. 165/1 i Gausdal, Øystein Skjeggestad
25. Eier av gnr. 166/1 i Gausdal, Tor Tofte
26. Eier av gnr. 167/1 i Gausdal, Ivar Kveine
27. Eier av gnr. 168/1 i Gausdal, Ola Borgard
28. Eier av gnr. 168/2, 200/1 i Gausdal, Pål Kjos
29. Eier av gnr. 169/1 i Gausdal, Gunhild Holen
30. Eier av gnr. 169/2 i Gausdal, Simen Gilberg
31. Eier av gnr. 173/1 i Gausdal, John Arne Åmot

32. Eier av gnr. 176/2, 191/1 i Gausdal, Pål Kr. Taraldhagen
33. Eier av gnr. 179/1 i Gausdal, Gunhild Korslund
34. Eier av gnr. 180/1 i Gausdal, Stein Vasrud
35. Eier av gnr. 185/1 i Gausdal, Anders Hjelmstad
36. Eier av gnr. 185/3 i Gausdal, Knut Pighaug
37. Eier av gnr. 186/1 i Gausdal, Marit Hjelmstad og Kollbein Holmvik
38. Eier av gnr. 187/1 i Gausdal, Anne S. Holte og Ola Homb
39. Eier av gnr. 188/1 i Gausdal, Helga-Lis Strangstadstuen
40. Eier av gnr. 190/1 i Gausdal, Torolv Taralhagen
41. Eier av gnr. 191/2, 195/1 i Gausdal, Reidun og Jo Kjernli
42. Eier av gnr. 192/1 i Gausdal, Jostein Frøyse
43. Eier av gnr. 193/1 i Gausdal, Gunnar Einstad
44. Eier av gnr. 195/3 i Gausdal, Eivind Stende
45. Eier av gnr. 196/1 i Gausdal, Ole Mælum
46. Eier av gnr. 197/1, 202/2 i Gausdal, Pål Kr. Nustad
47. Eier av gnr. 198/1 i Gausdal, Tore Arvid Skjedsvold
48. Eier av gnr. 199/1 i Gausdal, Jan Torbjørn Hvattum
49. Eier av gnr. 201/2 i Gausdal, Arve Gudbrand Blihovde
50. Eier av gnr. 201/3 i Gausdal, Marit H. B. Rødum
51. Eier av gnr. 201/6 i Gausdal, Per Olav og Unni Høyer Mathisen
52. Eier av gnr. 202/1, 226/4 i Gausdal, Even Rudstuen
53. Eier av gnr. 203/1, 206/3 i Gausdal, Johan Ruud
54. Eier av gnr. 204/1 i Gausdal, Gudmund Sveen
55. Eier av gnr. 205/1 i Gausdal, Marit og Dag Kristian Bjørn Austlid
56. Eier av gnr. 206/1 i Gausdal, Arne Enge
57. Eier av gnr. 208/1 i Gausdal, Bodil og Endre Kleve
58. Eier av gnr. 208/2 i Gausdal, Karl Kleva
59. Eier av gnr. 210/1 i Gausdal, Astrid og Stein G. Høgsveen
60. Eier av gnr. 211/1 i Gausdal, Marit Skrivlien Venås
61. Eier av gnr. 212/1 i Gausdal, Randi og Ole Kr. Skarkerud
62. Eier av gnr. 213/73 i Gausdal, Gunnar Fyksen
63. Eier av gnr. 214/1 i Gausdal, Johannes Steig
64. Eier av gnr. 214/2 i Gausdal, Hans Kr. Aassveen
65. Eier av gnr. 214/5 i Gausdal, Anders Bjørge
66. Eier av gnr. 214/6 i Gausdal, Magnhild Kval
67. Eier av gnr. 217/1 i Gausdal, Torgeir Sønsteivold
68. Eier av gnr. 220/1 i Gausdal, Aud Jorun Fyksen
69. Eier av gnr. 223/1 i Gausdal, Kari Strøm Myhre
70. Eier av gnr. 224/1, 224/2 i Gausdal, Gausdal kommune
71. Eier av gnr. 225/1 i Gausdal, Hans Seielstad
72. Eier av gnr. 226/9 i Gausdal, Ole Voldbakken
73. Eier av gnr. 191/2 i Gausdal, Ådne Kjernli
74. Eier av gnr. 209/1 i Gausdal, Ivar Fyksen
75. Eier av gnr. 215/1 i Gausdal, Per Arne Midtvold
76. Eier av gnr. 222/1 i Gausdal, Ivar Leikvam

Til stede: Part nr. 1, 5, 7, 8 v/Hans Avlund, 9, 17, 19, 21 v/Andreas Smith-Ericksen, 30, 31, 38 (Ola Homb), 39 v/Hallvard Strangstadstuen, 41 (Jo Kjernli), 42, 43, 45, 47, 52, 59 og 69 v/Ivar Rusten, 60 v/Paul Ingar Venås, 63, 67, 71, 74 og 75.

Øvrige parter i partslista møtte ikke.

På forespørsel var det ingen av de frammøtte som hadde merknader til rettens habilitet eller sammensetning.

Rettens formann la fram:

330. Innkalling til dette rettsmøtet, dat. 16.12.98.

Vedlegg:

Utkast til vedtekter og bruksordning dat. 07.12.98.

331. Fullmakt fra Amund Houm til Hans Avlund dat. 18.01.1999.

332. Fullmakt fra Marit Skrivlien Venås til Paul Ingar Venås, udatert.

333. Fullmakt fra Kari Strøm Myhre til Ivar Rusten dat. 18.1.99.

334. Fullmakt fra Helga-Lise Strangstadstuen til Hallvard Strangstadstuen dat. 19/1-99.

335. Fullmakt fra Stein og Astrid Høgsveen til Ivar Rusten dat. 18/1-99.

De framlagte dokumenter ble referert i nødvendig utstrekning.

Det utsendte forslag til vedtekter for Gausdal Nordfjell sameie og bruksordning for beitebruk ble gjennomgått.

De frammøtte partene hadde mindre merknader til vedtektenes pkt. 3, 6 og 8 og bruksordningens pkt. 2 og 4. Etter en del forhandlinger ble det i hovedsak enighet om at det i vedtektenes pkt. 3 tilføyes at heller ikke de tidligere setersameiene Frøyse (192/1), Fyksen, Leikvam, Volen og Midtvold er tatt med som egen enhet i andelsfordelinga.

Under bruksordningens pkt. 2 var det enighet om at det bør tilføyes at det skal være anledning til å slippe beitedyr fra egen setersameie i tillegg til seter og gard.

De øvrige merknader gjaldt mindre skrivefeil som rettes opp i den endelige vedtekter og bruksordning.

Etter at forhandlingene om vedtekter og bruksordning var avsluttet, gjorde jordskifteretten slikt

vedtak:

Utkast til vedtekter for Gausdal Nordfjell sameie og bruksordning for beitebruk for samarbeidet innenfor Gausdal Nordfjells område har vært drøftet i flere rettsmøter. En partssammensatt gruppe med medlemmer fra alle seterlag har arbeidet fram et forslag som det er oppnådd enighet om. Vedtekter og bruksordning med de korrigeringer som er beskrevet ovenfor, ivaretar partenes interesser på en tilfredsstillende måte og legger til rette for tidsmessig forvaltning og bruk av det aktuelle området.

Slutning:

Jordskifteretten vedtar slike

I. VEDTEKTER FOR GAUSDAL NORDFJELL SAMEIE

1. Sameiets område og ansvar

Gausdal Nordfjell sameie er et organisert fellesskap mellom grunneiere og bruksrettshavere innenfor det område som tidligere har vært benevnt Gausdal østre sameie og som ikke tidligere er utskiftet til seterlag eller enkeltgarder.

Sameiet er et eierlag og har delt ansvar. Medlemmene er bare ansvarlige for sameiets forpliktelser med de beløp som blir utlignet på grunnlag av disse vedtektene.

2. Formål og arbeidsområde

Sameiet har som formål å samle grunneierne og rettshaverne innenfor området, for i fellesskap å forvalte utmarksressursene på en forsvarlig og langsiktig måte.
Innenfor gjeldende lover og regler skal sameiet

- forvalte beitet i området, jfr. bruksordning for beitebruk
- forvalte sameiets andre ressurser, herunder jakt og fiske
- ha ansvar for samarbeid med den offentlige forvaltning

3. Medlemskap

Følgende eiendommer er pr. dato medlemmer i sameiet og/eller i seterlag som omfattes av disse vedtektenes pkt. 10:

Gnr/ bnr.	Eier	Andeler					Killia
		Gausdal Nordfjell	Vesle- seter	Frøysc- seter	Skci/ Barhus	Tors- dalen	
131/1	Halvor Holen	0,70		3,66			
135/1	Ivar Rusten	0,47			2,14		
139/1	Kristian Moen	0,17			0,80		
144/3	Ola R. Pålhaugen	3,50				24,74	
145/3	Ivar Blekastad	5,06		26,51			
146/1	Hans O. Avlund	2,97				21,03	
147/1	Johannes Thallaug	2,45					18,10
148/1	Ivar Steine	2,45				17,32	
149/1	Amund Houm	3,15				22,27	
150/3	Einar Einstad	0,87		5,48			
152/1 og							
160/3	Jon Hanestad	0,52					55,15
153/1	Magne Grosberghaugen	0,52					4,32
154/1	Erland Austreng	2,27				12,93	
155/1	Mathias Enge	1,22			5,62		
156/1	Kristian Norshus	0,47					3,84
157/1	Berit Gunn Reistad	2,68		14,01			
158/1	Ola Reistad	2,10				15,52	
158/2,3	Ejern Erik Reistad	2,79				19,40	
159/1	Ivar Arne Nordrum	2,10					17,26
160/1	Svein Waalen	6,18					
161/6	Arvid Gjefsen	0,33					
161/7 og							
161/11 og							
192/4 og							
216/8 og							
224/3 og							
225/2,3,							
5,12	A/S Gausdal Høifjeldssan.	4,00			21,96		
162/1	Randi W. Skarkerud	3,15				23,28	
163/1	Hans Forrestad	1,47				10,77	
165/1	Øystein Skjeggstad	0,59					4,80
166/1	Tor Tofte	1,05			4,82		
167/1	Ivar Kveine	0,70					5,75
168/1	Ola Borgard	0,70					
168/2 og							
200/1	Pål Kjos	1,05	11,76		3,21		
169/1	Gunhild Holen	1,95				13,81	
169/2	Simen Gilberg	0,70			3,21		
173/1	John Arne Åmot	0,12				0,83	
176/2 og							

Gnr/ bnr.	Eier	Gausdal Nordfjell	Vesle- seter	Frøyse- seter	Skei/ Barhus	Tors- dalen	Sjøsetra/ Godalen	Killia
191/1	Pål Kr. Taraldhagen	0,35						4,32
179/1	Gunhild Korslund				0,16			
180/1	Stein Vasrud	0,70						
185/1	Anders Hjelmstad	0,47		2,44				
185/3	Knut Fighaug	0,23		1,22				
186/1	Marit Hjelmstad og Kollbein Homvik	1,05		5,48				
187/1	Anne S. Holte og Ola Homb	1,17		6,09				
188/1	Helga-Lis Strangstadstuen	0,23						1,92
190/1	Torolv Taralhagen	0,35		1,83				
191/2	Ådne Kjernli		3,92					
192/1	Jostein Frøyse	0,79						
193/1	Gunnar Einstad	1,55		8,07				
195/1	Rcidun og Jo Kjernli	0,03						
195/3	Eivind Stende			0,16				
196/1	Ole Mælum	0,70	7,84					
197/1 og								
202/2	Pål Kr. Nustad	0,70	8,06					
198/1	Tore Arvid Skjedsvold	1,05	11,76					
199/1	Jan Torbjørn Hvatfurn	0,70	7,84					
201/2	Arve Gudbrand Blihovde	0,52			2,41			
201/3	Marit H. B. Rødum	0,17	1,96					
201/6	Per og Unni Mathisen	0,17			0,80			
202/1 og								
226/4	Even Rudstuen	1,37		7,04				
203/1 og								
206/3	Johan Ruud	0,80	24,63					
204/1	Gudmund Sveen	0,03	0,33					
205/1	Marit og Dag Austlid	1,37	15,36					
206/1	Arne Enge	1,40						
208/1	Bodil og Endre Kleve	2,10		10,97				
208/2	Karl Kleva	0,35	3,92					
209/1	Ivar Fykken	3,44						
210/1	Astrid og Stein Høgsveen	0,70			3,21			
211/1	Marit Skrivlien Venås	0,23	2,62					
212/1	Randi og Ole Skarkerud	0,52			2,41			
213/73	Gunnar Fykken	1,75						
214/1	Johannes Steig	1,89			8,67			
214/2	Hans Kr. Aasveen							2,64
214/5	Anders Bjørge	0,10			0,48			
214/6	Magnhild Kval	0,10			0,48			
215/1	Per Arne Midtvold	2,04						
217/1	Torgeir Sønstevold	2,10			9,64			
220/1	Aud Jorun Fykken	1,75			8,03			
222/1	Ivar Leikvam	2,45						
223/1	Kari Myhre Strøm	1,57			7,23			
224/1,2	Gausdal kommune	1,05			4,82			
225/1	Hans Seielstad	2,16			9,90			
226/9	Ole Voldbakken	1,35		7,04				

(Jønnbu og Slåseter, Frøyse (192/1), Fykken, Leikvam, Volen og Midtvold setersameier er utskiftet i sin helhet og derfor ikke tatt med som egen enhet i andelsfordelinga.)

Gnr. 225/1 er tillagt andelene til gnr. 225/2, 3, 5 og 12, jfr. rettsforlik inngått 20/1-1995.

Medlemskapet følger grunneiendommen og kan ikke skilles fra denne. Nye eiere går automatisk inn i de rettigheter og plikter medlemskapet medfører. Dersom en eiendom deles og partene ikke

blir enige om andelsfordelingen, fremmer styret forslag til slik fordeling. Blir forslaget ikke akseptert, søkes tvisten løst ved voldgift etter pkt. 7. Inntil rettskraftig dom foreligger, gjelder styrets vedtak.

Medlemsskapet er pliktig, og det er ikke anledning til utmelding unntatt ved nytt jordskifte, jfr. pkt. 8.

Ved gradert stemmerett gjelder følgende tildeling av stemmer:

0,01 - 0,50 %	1 stemme
0,51 - 1,00 %	2 stemmer
1,01 - 1,50 %	3 stemmer

o.s.v.

4. Styre

Sameiets virksomhet ledes av et styre på 5 - fem - medlemmer med varamedlemmer.

Styremedlemmene blir valgt for 2 år om gangen, men likevel slik at 2 medlemmer - etter loddtrekning - står på valg etter første året.

Styremedlem som går ut av styret, har rett til å nekte gjenvalg for like mange år som det har vært medlem i styret. Styremøter holdes så ofte lederen finner det påkrevet eller et styremedlem krever det. Møtet varsles medlemmene minst 1 uke før møtet, men kortere frist aksepteres når situasjonen krever det. For gyldig vedtak, kreves at minst 3 - tre - styremedlemmer stemmer for. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme.

Det skal føres protokoll fra styremøtene. Protokollen skal være tilgjengelig for samtlige medlemmer.

Saker av mindre betydning avgjøres av lederen. Disse sakene skal refereres i første styremøte.

5. Årsmøter og medlemsmøter

Årsmøtet er sameiets høyeste myndighet og holdes innen utgangen av april måned. Styret innkaller skriftlig til årsmøte med minst 14 dagers varsel. Med innkallingen skal følge saksliste, årsberetning og revidert regnskap.

Medlemmer som har forfall, kan la seg representere med fullmakt. Ingen kan møte med mer enn ei fullmakt.

Avstemninger ved valg og i ikke-økonomiske saker foregår ved at hvert medlem har 1 - en - stemme. Eiendom som eies av flere i fellesskap har 1 - en - stemme.

I alle økonomiske spørsmål skal avstemning foregå etter fastlagte andelstall dersom noen av medlemmene krever det.

Ved stemmelikhet avgjør lederens stemme. Ved valg avgjøres stemmelikhet ved loddtrekning.

Årsmøtet skal:

- Velge møteleder og referent.
- Behandle styrets årsmelding, reviderte regnskaper, herunder avsetning til fonds, og budsjettforslag for kommende år.
- Treffe avgjørelser om disponering av evt. overskudd.
- Evt. vedta administrasjonsordning for beite, jakt og fiske.
- Velge det antall styremedlemmer som står på valg. Disse velges for 2 år.
- Velge formann for 1 år blant styrets medlemmer.
Valgene skal være skriftlige dersom minst ett (1) medlem krever det.
- Velge revisor med varerevisor.
- Velge 1 medlem til valgkomiteen for 3 år. Valgkomiteen skal bestå av 3 medlemmer.
Valgkomiteemedlem er automatisk leder siste året. Et medlem kan ikke gjenvelges.
- Behandle innkomne saker som er nevnt i innkallingen.

j. Fastsette godtgjørelse til tillitsmenn.

Et hvert medlem har krav på å få gjennomgå regnskapsbøker med bilag. Medlem som ønsker en sak behandlet på årsmøtet, kan ved skriftlig melding til styret innen 15. mars kreve at saken føres opp i innkallingen. Alle saker avgjøres ved simpelt flertall når ikke annet er sagt.

Medlemsmøter og ekstraordinært årsmøte sammenkalles av styret når det finner det nødvendig eller når medlemmer med tilsammen 30 % av andelene eller av medlemstallet krever å få behandlet en bestemt sak. Innkalling skal skje skriftlig med minst 14 dagers varsel og vedlagt saksliste. For medlemsmøtene gjelder forøvrig reglene for årsmøtet så langt de passer.

Både for årsmøter og medlemsmøter føres protokoll som undertegnes av alle deltakerne.

6. Seterlag

De enkelte setersameier oppretter egne seterlag for hvert av områdene Killia, Sjøseter/Godalen, Torsdalen, Skei/Barhus, Frøyseseter og Vesleseter. Disse pålegges organisert med eget styre og egne vedtekter. Gausdal Nordfjell Sameies vedtekter pkt. 10, «Bruksordning for beitebruk» med unntak av underpkt. 7, skal tas inn uendret og som eget pkt. i seterlagenes vedtekter.

7. Tvister

Tvister mellom medlemmene eller mellom medlem og sameiet som har betydning for sameiet, søkes løst ved voldgift. Hver av partene oppnevner en voldgiftsmann og fylkesjordskiftesjefen i Oppland en tredje som leder. Dersom en av partene ikke har oppnevnt voldgiftsmann innen 14 dager etter at han har fått varsel om det, oppnevner fylkesjordskiftesjefen i Oppland også denne. Kommer voldgiftsavtale ikke i stand, er partene henvist til de ordinære domstoler.

8. Vedtektsendring og flertallsvedtak

Når 5 år er gått, kan endringer eller tillegg til vedtektenes pkt. 4 og 5 vedtas i lovlig innkalt årsmøte. Det skal stå i innkallingen hva endringsforslaget går ut på.

Til gyldig vedtak kreves at minst 30 % av medlemmene avgir stemme og at minst 2/3 av disse stemmer for endringsforslaget.

Dersom årsmøtet ikke er beslutningsdyktig, kan endringsforslaget tas opp på ny etter ett år og avgjøres ved simpelt flertall av de frammøtte på årsmøtet.

Flertallsvedtak må ikke påføre noen part større kostnader og ulemper enn nytte. Part som mener et flertallsvedtak vil påføre han/henne tap, kan bringe spørsmålet opp for rettslig skjønn. Dersom partene og styret er enig, kan slike spørsmål også avgjøres ved voldgift etter pkt. 7.

Bestemmelser om medlemskap kan bare endres ved nytt jordskifte, og da først etter 10 år med de unntak som går fram av jordskiftelovens § 4.

9. Oppløsning

Vedtak om oppløsning av sameiet kan bare treffes ved nytt jordskifte. Eventuelle fond eller andre aktiva deles da etter den gitte andelsfordeling.

10. Bruksordning for beitebruk

Denne bruksordning administreres av Gausdal Nordfjell sameie.

1. Område som omfattes av bruksordninga

Denne bruksordning gjelder samarbeidet innenfor Gausdal Nordfjells område, jfr. utskiftringene i 1846, 1881 og 1909.

2. Beitebruken

Bare eiendommer med beiterett kan slippe beitedyr i bruksordningsområdet. Beitedyr kan bare slippes fra egen seter, setersameie eller gard. Gausdal Nordfjell sameie administrerer beitebruken. Utleie av beite må godkjennes av Gausdal Nordfjell sameie som også bestemmer hvor mange dyr som kan slippes og stedet de skal slippes fra.

3. Setersameiene.

Medlemmene i de enkelte setersameiene gis anledning til å gjerde inn inntil 50% av felles samarbeiteareal eller setersameier.

Etablerings- og vedlikeholdskostnader for gjerde fordeles mellom de interesserte på grunnlag av den enkelte eiers andel i samarbeidet (antall dyr som den enkelte ønsker å slippe i inngjerdingen).

4. Omdisponering av utskiftede områder.

Enhver grunneier som ønsker det, kan gjerde inn hele eller deler av egen teig. Likeledes kan enhver grunneier, i samråd med offentlige myndigheter, foreta ønskede omdisponeringer i egen teig.

5. Regler om gjerdehold m.v.

Enhver som vil omdisponere arealer innenfor ordningsfeltet i henhold til bestemmelsene i pkt. 3 og 4 i denne bruksordning, må selv bære kostnaden med å sette opp og vedlikeholde gjerder. Dersom slike områder derved får felles gjerde med et annet tilsvarende område på naboeiendom, skal vedkommende naboer dele kostnaden med gjerdeholdet på den felles strekning likt.

Blir et slikt omdisponert område lagt inntil en grense der det står gjerde som er bekostet av nabo, må vedkommende som får nytte av gjerdet, erstatte naboen halve verdien av gjerdet på det aktuelle tidspunkt. Framtidige vedlikeholdskostnader for det felles gjerde deles likt.

Dersom to naboer ikke kan bli enige om verdien av påstående gjerde i tilfelle den ene skal kjøpe seg inn i gjerdeholdet, jfr. ovenfor, kan dette avgjøres voldgiftsmessig dersom alle berørte parter er enige om det.

Ved inngjerding må det ikke skapes unødige hindringer for den frie ferdsel for beitedyr o.a. på de gjenværende naturlige beitestrekninger. Ved planlegging av dyrkningsfelt må det sørges for at beitefeltet får nødvendige adkomstmuligheter til samarbeitestrekningene.

Innenfor rammen av gjeldende lovregler skal det være adgang til å legge om gamle reksteveger når omleggingen vil være av vesentlig betydning for arronderingen av et dyrknings- eller beitefelt, og det ikke vil føre til store ulemper for beitefeltet (jfr. § 5 i lov om særlege råderettar over frammand eigeidom). Kostnadene med slik omlegging bæres av den som dyrker, og det kan omfatte rydding, planering, bruer/klopper m.v. Alt areal som inngjerdet, og også annet areal som benyttes som leggested for stein uten inngjerding, skal betraktes som disponert og regnes med i det areal som kan inngjerdet av en teig.

6. Veger, drikkevann, avløp for skadelig vann m.v.

I den grad det er nødvendig å skaffe adgang til drikkevann på annen eiers grunn, avløp for skadelig vann ved grøfting og kanalisering, grunn til nødvendige driftsveger m.v., må den enkelte eier forholde seg til gjeldende lover og regler på de forskjellige områdene.

7. Endring av bruksordningen.

For å endre disse bruksordningsreglene, kreves det 2/3 flertall mellom medlemmene. Hver beiterettshaver har lik stemmerett. Ved andre gangs behandling kreves likevel bare simpelt flertall blant de frammøtte.

Slike endringer kan først skje etter 5 år, regnet fra den dato denne sak trår ikraft.

8. Styrets plikter.

Styrets særlige plikter med omsyn til denne bruksordninga:

- Føre kontroll med at bestemmelsene i bruksordningen blir overholdt.
- Føre tilsyn med dyrkings-/beitfelt og evt. hjelpe til med fordeling av gjerdekostnader. Dersom noen av partene ber om det, plikter styret å hjelpe til med å sette opp og få tinglyst leieavtaler som kommer opp som følge av denne bruksordninga.

II. Kostnader

med denne saka:

Tidligere påløpte kostnader:		kr. 85.585,37
Møtet i dag:		
Møtelokale		kr. 950,-
Jordskiftemeddommer Arne O. Dokken		
Meddommergodtgjørelse	kr. 250,-	
Reise: Kr. 3,05 x 30	« 91,50	kr. 341,50
Jordskiftemeddommer Nils S. Staum		
Meddommergodtgjørelse	kr. 250,-	
Reise: kr. 3,05 x 30	« 91,50	kr. 341,50
Arbeidsgiveravg. 10,6% av kr. 500,-		kr. 53,-
I alt		kr. 87.271,35
Gausdal Nordfjell sameie har tidligere innbetalt et forskott		kr. 60.500,-
Tidligere endeling fordelt på partene (tvistebehandling m.v.)		« 27.108,35
I alt innbetalt		kr. 87.608,35

Det var enighet om at Gausdal Nordfjell sameie skal betale den del av kostnadene med saka som ikke er endelig fordelt p.g.a. tvistebehandling m.v. Gausdal Nordfjell sameie har betalt forskott kr. 60.500 til dekning av disse kostnadene. Tilgodehavende kr. 336,98 blir utbetalt til Gausdal Nordfjell sameie w/Ola Homb.

III. Tinglysing

Denne sak tinglyses på følgende eiendommer (gnr./bnr.) i Gausdal kommune: 131/1, 135/1, 139/1, 144/3, 145/3, 146/1, 147/1, 148/1, 149/1, 150/3, 152/1, 153/1, 154/1, 155/1, 156/1, 157/1, 158/1, 158/2,3, 159/1, 160/1,3, 161/6,7,11, 162/1, 163/1, 165/1, 166/1, 167/1, 168/1,2, 169/1,2, 173/1, 176/2, 179/1, 180/1, 185/1,3, 186/1, 187/1, 188/1, 190/1, 191/1,2, 192/1,4, 193/1, 195/1,3, 196/1, 197/1, 198/1, 199/1, 200/1, 201/2,3,6, 202/1,2, 203/1, 204/1, 205/1, 206/1,3, 208/1,2, 209/1, 210/1, 211/1, 212/1, 213/73, 214/1,2,5,6, 215/1, 216/8, 217/1, 220/1, 222/1, 223/1, 224/1,2,3, 225/1,2,3,5,12 og 226/4,9.

Den tinglyste utskrift blir oversendt til eieren av gnr. 135, bnr. 1 til oppbevaring.

IV. Ikraftsetting

Denne sak trår under rettslig tvang ikraft

1. april 1999.

V. Forkynning

Forkynning skjer ved at partene får tilsendt kopi av rettsboka i rek. brev.

VI. Avslutning av saka/Anke

Sak nr. 17/1974 er herved slutført for jordskifteretten. Rettsavgjørelser som ikke tidligere har vært satt til forhånds påanke, kan nå påankes. Ankefristen er 2 -to- måneder regnet fra forkynninga. Regler om anke er forøvrig gitt i jordskiftelovens kap. 7.

Retten hevet

Nils S. Staum

Ivar Øygard

Arne O. Dokken

Nils S. Staum

Ivar Øygard

Arne O. Dokken

Rett kopi:

Fingeljung Fjerveid

